

DOMOVINA

Stev. 11.

V Ljubljani, 12. aprila 1918.

Leto I.

Dež. posl. dr. Fran Novak:

Državljan ali podložnik?

Stari Rimljan se je s ponosom bil po prsih, rekoč: civis romanus sum, t. j. rimski državljani sem. V srednjem veku, ko je vladal fevdalni sistem, se je pojmovanje državljanstva razvijalo v drugi smeri. Gospodje — mogotci so odstopali ozemlja in ljudstva drug drugemu, kakor je ravno prilika nanesla. Če je bilo potreba, so jih zastavili za dolg, ki so ga napravili. Pri ženitvah so jih dajali za doto. Ljudstva so tako brez lastne volje prihajala iz ene roke v drugo, danes so bila v tej državi, jutri v drugi.

Kmet ni poznal drugega močnega čuta kot strah: strah pred valptom, strah pred uradi, strah pred peklom, strah vedno in vsepovsodi. Kmet je tlačanil z dušo, telesom in svojim imetkom; suženj je bil sam s svojo družino, grajščak je razpolagal z njegovo živino, z njegovimi sinovi in grajščak je imel celo pravico izposoditi si kmečko nevesto za prvo noč po poroki.

Kmet in meščan sta imela edinole zavest, da sta podložnika. Državljanstvih pravic se nista zavedla, čutila pa sta se vendarle žaljena in ponižana. In nič čudnega ni, da se je v takih razmerah končno dvignil med slovenskimi in hrvaškimi kmeti Matija Gubec.

Kronan na razbeljenem prestolu je moral spočetka zmagoviti kmečki kralj končno umreti. Izdihnil je Gubec, a njegova svobodna misel je živela dalje, širila se je na široko in globoko in leta 1848. je premagala ter porinila v prah nekdanjo kruto plemenitaško oblastnost. Gubčeva ideja svobode in neodvisnosti pa živi še danes krepko v nas vseh, in njegov klic »Le vkup le vkup, uboga gmalna!« je dobil novega še lepšega izraza v naši majski deklaraciji.

Razmere so se vsled ustavnega življenja temeljito izpremenile: konec je prevlade posameznih stanov, konec nadoblasti posameznih narodov — državni temeljni zakoni zagotavljajo enakopravnost vsem svobodnim državljanom. Kar se tiče izobrazbe in zanimanja za javne zadeve, danes Slovenci nismo na zadnji stopnji v naši državi. Imamo že mnogoštevilne, krepke in čile gospodarske in kulturne organizacije. Vsak posameznik je politično izobražen. Le pogledimo današnje naše zbirke, shode in prireditve, katerih se udeležujejo brez posebne agitacije vsi sloji in vsi stanovi. To je znamenje politične zrelosti in prebujenosti. Zavedamo se, da nam iz pripadnosti k državi izvirajo ne samo dolžnosti, marveč tudi pravice. Čut podložništva je pri kulturno in gospodarsko okrepljenih narodih izgubil, četudi se še danes govori včasih oficijalno od zgodaj in spodaj o »podložnikih«.

Nikomur nismo podložni, niti ne državi. Država ni nekaj, kar je poleg narodov ali pa celo nad narodi. Država, v kateri so razni narodi, obstoja iz teh posameznih narodov. V tem zmislu smo avstrijski državljani. Če pa državna misel pri posameznih narodih ni vsikdar zadosti globoka, temu niso krivi ti narodi, marveč nezvdržne krivične razmere, ki so ustvarile v državi narode prve in narode druge vrste.

Nastop grofa Czernina pred dunajskimi svetniki dne 2. aprila 1918 kaže, kot da bi mislil, da ima še vedno opraviti s podložniki, a ne z državljani. On sklepa mirovne pogodbe in potem poroča to kaki deputaciji, kakor se je to zadnjič zgodilo na Dunaju.

»Sklenil sem mir z Rusijo, z Ukrajino, z Romunijo,« pravi grof Czernin in izjavlja dalje, da je avstrijska vlada rada priprav-

ljena, skupaj z ostalimi faktorji revidirati ustavo.

O tem, se ima li ustava revidirati ali ne, imajo vendar odločiti zgolj narodi, t. j. državljani. Iz besedi grofa Czernina pa bi mogel človek sklepati, da je avstrijska vlada nekaj, kar je poleg, izven ali nad državljani. Vlada ne bi smela biti ničesar drugega kot zastopnica narodov, tedaj izvrševalka volje narodov samih.

Grof Czernin deli svoje narode v dobre in slabe. Slovani, zlasti Čehi in Jugoslovani, so mu pasivna postavka v njegovi državniški bilanci. Sploh ni dosleden. Danes je proti aneksijam, jutri zagovarja aneksije, označujoč jih kot »poprave« mej.

Njegov prednik je pred izbruhom italijanske vojne bil celo pripravljen odstopiti kosček naše države sosedu Italijanu, da bi ohranil mir z Italijo. Kakor da bi šlo za podložnike!

Pri tem naj se dotaknem še končnega apela v znamenitem govoru grofa Czernina z dne 2. aprila 1918. Grof Czernin pravi: »Ape-liram pred vsem na Nemce in Madžare, ki so v tej vojni storili nadčloveško delo!« — In Jugoslovani, oziroma Slovenci? Ti pridejo torej šele za Nemci in Madžari! In vendar o tem imamo svoje mnenje, koliko so krvaveli Slovenci, Hrvati in Srbi! Kje so možje — Slovenci in poleg Slovencev Hrvatje in Srbi? Naše vasi so prazne. Le pogledimo samo Dalmacijo in Bosno, ali pa našo deželo! Ostali so starci, otroci in bolniki! In ostale so jugoslovanske Majke Jugovičev, ki jih je grof Czernin sploh prezrl!

Turgenjev pripoveduje, da je oče — nebeški nekoč zbral vse čednosti in kreposti okrog sebe, da jih vidi, kako medsebojno občujejo. Ena je bila lepša od druge: prijazno so se smehljale druga drugi in si stiskale roke; samo dve sta bili, ki sta si kazali hrbet. Bog - oče ju povpraša, kdo da sta; ena mu odgovori: »Jaz sem dobrotla!« — in druga: »Jaz sem hvaležnost, ne pozna se, ker se nisva še nikdar srečali.«

Ta pripovedka mi prihaja na misel pri govoru grofa Czernina. Grof Czernin nas pozna šele za Nemci in Madžari. To si treba zapomniti. Iz preteklosti se učimo za prihodnost.

Panič za to, komu priznava grof Czernin v prvi vrsti zasluge za žrtve, kako nas on ceni in deli. Na nas samih je, da se zavedamo, da dosežemo kar smatramo za pravo.

Narod, ki je politično probujen, ki se zaveda svoje sile in ki noče umreti, nosi glavo pokoncu. Zreli smo, da korakamo v boljšo prihodnost in da izvršujemo svoje pravice do samoodločbe, kakor povdarjajo naši zastopniki v državnem zboru.

Nismo podložniki ne Nemcu, ne Madžaru, ne državi, — svobodni državljani hočemo biti in tudi mi hočemo odločiti o svoji usodi.

Mi vsi, Srbi Hrvati in Slovenci vemo, da je za nas le ena rešitev: svobodna država Hrvatov, Slovencev in Srbov. Globoko verujemo, da to svobodno državo dosežemo. Tro-edini narod se zanjo bori ter ne odneha nikdar, dokler ne zmagaja. Pred sveto zastavo slovensko Vam prisegam zvestobo na življenje in smrt!

Srbski poslanec dr. Srdjan Budisavljević na narodnem taboru v Žalcu dne 17. marca t. l.

Gospod grof si poigrava in mehurčke spušča v zrak, vse krog njega v zraku plava, vse krog njega — je oblak.

Gospod Černin je iz mila si napravil aparat, ker zmanjkuje mu črnila, bi rad našel surogat.

Dunajčani so vprašali kje je kruh in kje meso, kaj so Ukrajinci dali in kdaj vojne konec bo?

Gospod Černin, zvita buča, pa tako odgovori: vsak kaj dobrega rad ruča, če le kje se kaj dobi.

Vse okrog se nam(a) odpira, mi smo kakor prazen meh, ako nimamo še mira, kriv Slovenec je in Čeh.

Vedno delam jim obljube, kažem lepe jim reči, pa imajo svoje klube — nihče z nami ne drži.

Kadar kažem jim igrače, se glasno krohočejo, v srcu mislijo drugače, verovati nočejo.

To slovanska je zalega, ki ne mara več igrač, vedno večja je zadrega, vzal bom v roke korobač.

Dunajčani poslušali so to večnodolgo nit, to je dobro — se dejali — če je kdo od tega sit.

Današnja nemška in slovenska politika.

Zanimivo je primerjati politično delovanje Nemcev s slovenskim v tem važnem času in na ti podlagi izvajati posledice za prihodnost.

Pred shodom, ki so ga v Gradcu imeli naši nasprotniki na Jožefovo, sta se oglasila o postopanju Nemcev proti Jugoslovanom dva nemška vseučiliška profesorja Gürtler in Sieger, na shodu samem pa še tretji Scala. Zanimivo je njih stališče. Prvi vidi rešitev in veličino nemštva v tem, da se Nemci združijo z Madžari zoper nas ter da se razdelé vse moči v smislu dualizma le med tema dvema narodoma. Koliko milijonov nemškega ljudstva škriplje z zobmi zoper Madžare zaradi današnje lakote in vendar se vse to naj pozabi, če le ostané Slovenec suženj na svoji zemlji. Preveč nečloveška je ta politika, da bi ji mogel biti uspeh prisojen, če je še kaj pameti in pravice na svetu. In pravica še ni umrla in še ni nehala odločevati usode narodov. Gorje zaslepljenim narodom, ki je nočejo poznati!

Drugi izmed zgornjih profesorjev tako sovraži Slovence, da hoče Hrvatom dovoliti poleg Hrvaške in Slavonije tudi Dalmacijo in Bosno samo da smejo Nemci požreti osamljene Slovence, ločene od jugoslovanskih bratov Hrvatov in Srbov. Toda povrh bi morali Hrvati priznati Madžare za svoje gospode in Nemcem zagotoviti v gospodarskem oziru take predprave, da bi imeli združeni Hrvati samo senco svoje samostojnosti.

Kaj si pač misli ta nemški veleum o razsodnosti in poštenosti hrvaškega naroda, če jim pripisuje, da bi se vsedli na take limanice!

in tretji izmed imenovanih nemških učenjakov na zgoraj omenjenem shodu samem sodeluje z odpadnikom dr. Mravlagom in dr. Ambroschitschem ter z županom Fizio, ki so dospeli do revolucionarnega izreka, da se hočejo poslužiti orožja in v najskrajni sili nam jugoslovansko zemljo in ljudstvo prepustiti — krvavečo iz tisoč ran!

Kam je padel nemški narod, če nima več zaupanja v pravico in v moč idej in v zmago v duševnem boju in se mora sklicevati

na revolucijo? — Kam mislijo odgovorni voditelji, če hočejo res zapeljati svoje rojake, ki so na jugoslovanskem ozemlju vendar povsod v neznatni manjšini, v nepremišljeno revolucijo z orožjem zoper Slovence. Kaj bi bilo, če bi se iz tega izvajale posledice? In tako govore juristi, zapriseženi učitelji in predstojniki varnostnih oblasti v naših mešanih mestih, ki so zapriseženi na zakone! Upajo si ščuvati na poboje in umore!

A to stališče je nazadnje v celoti zavzel tudi celokupni nemški narodni svet. S stališča človeštva moramo globoko obžalovati to posurovelost nemške politike ter po načelih pravice pač smemo pričakovati, da ne prodre in da se nemško ljudstvo samo s studom od nje obrne. Toda pri vseh teh grobihajih ti ljudje še pravijo, da so — steber vladarske hiše in države!

V svoji sleposti gredo tako daleč, da graški list »Tagespost« grozi, da je naša usoda odvisna od bojev na zapadu, kjer so poklicani soodločevati tudi jugoslovanski vojaki. Mar mislijo Gradčani, da so take grožnje koristne državi in da si jih mi ne bomo v spomin zapisali? Največja nespodobnost in nespamet je pač taka grožnja.

In kakšna je nasproti ti nemški posurovelosti slovenska politika! Dostojno zavračamo nam od nemške strani prizadejane krivice; na nobenem shodu se ne vzbuja sovražstvo zoper Nemce, četudi bi se v danih razmerah temu nikdo ne mogel čuditi. Na naših shodih se povsod naglašča, da na našem jugoslovanskem ozemlju hočemo tudi Nemcem zagotoviti v naravnih mejah svoboden razvoj, česar nam Nemci tudi kot o g r o m n i v e č i n i ne priznavajo. Tudi proti ti brezmejni ošabnosti ne vračamo šilo za ognjilo. Sivolasi voditelj Jugoslovanov dr. Laginja piše, da se jugoslovanski narod nikakor ne bode branil skleniti kot svoboden narod potrebne pogodbe, da nemški sosedi pridejo tudi na morje. Jadransko morje bode vsemu svetu odprto in seveda tudi Nemcem.

Stotisoče slovenskih žen se je z navdušenjem izreklo za naše narodne zahteve, toda le za n a š o s v o b o d o in nikjer za sovražstvo proti sosedom, ki ljubezni pač ne zaslužijo. Na slovenskih celjskih tleh je Slovincem z zlorabo svoje javne oblasti odpadnik dr. Ambroschitsch preprečil skromen shod, toda že par tednov pozneje je pred vratni istega Celja v Žalcu ogromna mno-

žica 8000 Slovencev vseh strank in dežel dala odgovor, pa zopet le dostojno.

Tu vidite velik razloček med nemško in slovensko politiko. Prva surova in gnila in nenaravna, druga premišljena, ljudska, pravična! Na eni strani nemški voditelji brez ljudskih množic v objemu z madžarskimi grofi in z grožnjami pobojev. Na drugi strani v moč pravice, v zmago demokracije zaupa-joči narod Slovencev, Hrvatov in Srbov. Dokler ta narod po dosedanjem načinu stopnjuje svoj boj stvarno in dosledno do konca, se mu ni bati dr. Mravliaga in graških profesorjev in Madžarov!

Ideje ni treba zagovarjati. Zagovarja in brani se sama. Naša dolžnost je samo, da jo pokažemo v pravi luči, ali bolje, da obsvetimo intenzivneje posamezne njene strani, opozarjamo na to in ono, pa da jo prepustimo obči nstvu. »Naši Zapiski« (II, 2.)

Kdo nam da, kar je naše?

Kadar Nemci kje izvojujejo zopet kako zmago, jim strašno vzraste greben. Naenkrat vidijo ves svet na kolenih pred seboj. Takrat nam vsem povedo, kako bi delali, ko bi res zmagali.

Posl. Steinwender ima včasih tudi kako pametno misel. Takrat, ko je govoril, da se na tisoče vojakov, ki niso za nobeno porabo, valja po bolnicah, namesto da bi šli domov delat, nam je bil prav všeč. Oni vojaki, ki imajo svoj dom, bi lahko vsaj malo doma pomagali pri delu in bi bili bolj srečni in zdravi, nego v bolnicah, kjer polegajo brez dela; za druge pa bi seveda morala poskrbeti država. Tu ima Steinwender prav. Istotako se mož še precej spozna na številke in kadar v parlamentu govori o državnih denarnih razmerah — prinese vedno kako pametno misel.

Toda zadnjič je ta gospod pokazal, da je pravi Nемец, kajti rekel je, da vse, kar hočemo Slovani, posebno Slovenci v Avstriji doseči, je odvisno edino od nemške milosti oz. vse, kar hočemo imeti, morejo dati nam edino Nemci, nihče drugi na svetu. Tako hočejo ti gospodje sedeti nekako na prestolu, ki jim ga ni nihče dal in deliti milosti. Vojna še ni končana in danes ni še nikjer napisano, kdo bo prosil in kdo bo delil. Nam je tudi vse eno, ker ne bomo n i k o g a r nič prosili in najmanj Nemce. **Bilo bi pod našo častjo sprejemati kot milostni dar to, kar je naše. Nemci nimajo prav nobene moralne**

Drž. poslanec dr. Vladimir Ravnihar:

Slovenci.

Očrtati današnji položaj slovenskega naroda v socialnem (družabnem), gospodarskem, kulturnem (prosvetnem) in ne nazadnje v narodno-političnem oziru, ni majhna naloga. Imamo sicer že mnogo virov na razpolago — iz teh sem tudi jaz črpal svoje znanje — da skušamo priti do dna rešitvi omenjenih vprašanj. Toda nujna potreba bi bila, da nam naši znanstveniki zbero in temeljito predelajo vso tvarino, ki tiče naš gospodarski in kulturni razvoj, socialno strukturo našega naroda, politično življenje naše v ožjem pomenu te besede. S tem delom bi nam podali lepo zgodovinsko delo — tudi Slovenci se smemo ponašati s svojo zgodovino —, ki bi iz njega črpali zlatih nauk za svojo bodočnost.

Tudi moje poročilo ne more ostati brez kratkega zgodovinskega upogleda v davni slovensko. Saj nam daje zgodovina najboljše pojmovanje sedanjega našega položaja, razvoja naroda slovenskega iz razmer, ki se je v njih nahajal v preteklem in polpreteklem času.

Početki naše zgodovine.

Rod Slovanov se je že v Kristovi dobi, preselivši se izza Karpatov, pričel pomikati ob Donavi, Savi, Dravi navzgor. Slovenske naselbine so bile v Gor. Avstriji, na Nižjeavstrijskem, na Solnograškem ter v Alpah.

Te naselbine so bile bolj redke, dočim so Slovenci na Koroškem, Štajerskem, Kranjskem in Goriškem stanovali gosto naseljeni. Bili so pastirji in kmetovalci, vendar se tudi resnega boja niso strašili, saj kaže njihova naselitev na ozemlju od izvira reke Drave do Panonije in od Donave do Jadranskega morja, da so si bili prej morali podvreči prvotno keltsko-rimsko prebivalstvo. Gospodarili so v rodbinah zadržno, komunistično.

Krog leta 800. so prišli pod nemško, frankovsko oblast, ki je svojo državno upravo razpredla tudi nad Slovenci. Dočim pa jim je frankovska nadvlada izprva dovoljevala domačih knezov, so kmalu na le-teh mesta prišli nemški grofje. S tem je bila slovenska samostojnost zapečatená. To je pomagalo pri karantanskih Slovencih pospeševati tudi pokristjanjenje Slovencev po nemškem duhovništvu. Odpravljalo je stare šege in navade, prineslo zato desetino, ter največ pripomoglo, da so Slovani izgubili svojo narodno in politično individualnost. Nekoliko bolje je bilo v tem oziru pri Panonskih Slovencih, kjer sta delovala Ciri! in Metod prav v narodno-kulturnem smislu.

Kakor moramo priznati, da je v tem slučaju našim pradedom poganstvo bilo steber narodne in politične neodvisnosti, ker jim je dajalo najboljše odporne sile proti nemškimi misijonarjem, s tem nikakor ne smemo podcenjevati pomena krščanstva tudi za naše ljudstvo. Ono je pomenjalo višjo, od rimsko-poganske povsem različno kulturo.

Zlasti ono prvotno, neskaljeno krščanstvo je sposobno dati ljudstvu zadostne odporne sile. Krščanstvo, ki je tako ozko spojeno z ljudskim našim življenjem, nam je dalo prvo umetnost, pismeni jezik, in največji socialni boji slovenskega ljudstva, — kmetijski upori — so se vršili v znamenju krščanstva. Uvedeno med nas po nemškem duhovniku in s pomočjo nemškega orožja pa je največ pripomoglo, da se Slovenci niso razvili kot narodna in politična individualnost in da so povsem zapadli narodni brezbriznosti.

S pokristjanjenjem je prišla nemška kolonizacija. Sloven je postal hlapec in tlačan nemških fevdnikov, ki so v svojem spremstvu pripeljali in naseljevali na slovenskih tleh nemške kmete in obrtnike. Slovenski kmetje so kot hlapci in dekle bili primorani obdelovati zemljo, ki je postala last posvetnega in duhovskega velikaša. Plačila niso dobili drugega nego hrano, stanovanje in obleko, ali pa so dobivali v obdelovanje kos zemlje in dajali od tega davek v pridelkih. Nekaj jih je tudi postalo nesvobodnih rokodelcev.

Ob postanku mest so se rokodelci in v manjši meri kmetovalci pričeli seliti vanje, toda v mestih je prevladoval tuji živelj; v primorskih mestih italijanski, drugod nemški živelj. To je povzročalo, da se je slovensko mestno prebivalstvo potujčevalo.

Srednjeveški fevdalizem je uničeval Slovence socialno in s tem narodno. To tembolj, ker je postajal položaj kmeta-tlača-

pravice, komu kaj dajati, ker njihovega nihče ne zahteva in do našega nimajo nikake pravice. Ako do danes nimamo svojih pravic, je to samo zgodovinska krivica, ki je sramota zanje, ne za nas. Nikar naj se ne smatrajo za kulturni narod, od katerega kaj pričakujemo! Nemške kulture z njenimi kanoni ne maramo. Je nam tuja in bo nam tuja čim dalje bolj. Ko bi bila po naših srcih, ne bi bili šeststo let vzdržali v njih sosedstvu.

Ne maramo nikake milosti, najmanj od Nemcev. Nikogar nismo ničesar prosili. Naša vera v kulturno zmago je dovolj velika, da nas drži. Kot mlad jugoslovanski narod čutimo v sebi dovolj sil za življenje. Preveč smo prepričani o svojih pravicah, da bi prosili od koga to, kar je naše. Gosp. Steinwender si misli, da bo svet vedno enak in da bodo krivice večno trpele. Vemo, da bi bilo to komu všeč.

Časi, ko smo prosili, so minili. Zdaj zahtevamo. Vemo, da nam Nemci ne bi dali ničesar, pa naj se avstr. paragrafi še tako izpremenijo. Kaj nam morejo dati ljudje, ki opirajo svojo silo na zastarele privilegije in na pest? Zato se z gosp. Steinwenderjem ne bomo pričekali. Kar je naše, si bomo vzeli sami. Vemo dobro, kaj pride in vemo, da je blizu naš čas. Naša moralna sila je tako velika, da bo zmagala nad nemoralno krivico. Bog nas obvari nemških darov, germanske kulture in švabske morale! Hočemo biti pošten narod, ki ga bo svet drugače spoštoval nego spoštuje — današnje Nemce koroške in štajerske sorte.

Pozor!

Nedavno so priredile v Mariboru spodnještajerske podružnice nemškega Schulvereina svoj običajni letni občni zbor, kateremu je prisostvoval tudi podpredsednik glavnega vodstva. Ta je podal pregled društvenega celokupnega dela tega nemškega bojnega društva, iz katerega je posneti, da je društvo imelo v poslovnem letu 1917 preko 1.200.000 kron dohodkov.

Podpredsednik je izvajal, da bo društvo v bodoče posebno po Slovenskem Štajerju svoje delo še bolj razvilo in poglobilo. Svoje delovanje namerava, v kolikor mu pravila dopuščajo, raztegniti tudi na politično, seveda nemško - narodno polje. Temu političnemu delu daje povod slovensko delo za jugoslovansko deklaracijo, ali pravilneje, slovensko delo za samostojno jugoslovansko državo. Podpredsednik je izvajal, da je čisto

na vedno slabši, zlasti z uvedbo denarnega gospodarstva in po uvedbi rimskega prava, ki je bilo v tem pogledu naravnost kruto. Vsa državna in deželna bremena je plačevala posvetna in duhovska gospoda, 'e ta jih je pa prevalila na kmeta. Izključno tržno pravico so si pridržali meščanje, celo obratovanje se je poveljevalo kmetom.

Turki.

Nemalo so slabili gospodarski položaj slovenskega kmeta nad tri stoletja trajajoči turški vpadi v slov. zemljo. Da smo pretrpeli te izredno neugodne razmere brez zrtvovanja svojega obstanka, se ni vidi dokaz za veliko življensko silo slovenskega rodu.

V vsem srednjem veku Slovenec ni prihajal v poštev niti politično, niti kulturno, niti gospodarsko. Politično in gospodarsko vodstvo je imelo plemstvo in deloma meščanstvo, oboje je bilo tuje ali potujčeno. Posvetni in duhovski izobraženci so delovali v smislu in duhu tuje kulture. Slovenski kmet in rokodelcec, ki sta se ohranila kot edini slovenski sloj, pa sta bila gospodarski in socialno odvisna in nesvobodna.

Reformacija in protireformacija.

V to temno obzorje našega ljudstva sta posvetila kakor goreča baklja dva znamenita zgodovinska dogodka v 16. veku: reformacija in kmetski upori.

Trdina piše o luteranski reformaciji na Slovenskem: »To je bila zlata doba slov. zgodovine. Noben čas naše zgodovine se ne more 16. stoletju na stran postaviti. V vseh

naravno, če Schuverein ne gleda mirno tega slovenskega gibanja, ki ogroža nemški živelj, posebno po Spodnjem Štajerskem... Nemške šole Schulvereina, ki že doslej niso bile učilnice, marveč vzgajevališča enostavnega narodnega odpadništva, se bodo sedaj še manje bavile z znanstveno vzgojo mladine, ker njihovo učiteljstvo bo moralo v prvi vrsti nastopati kot politični nemški agent v boju proti Slovincem. To se je sicer doslej tudi že dogajalo več ali manj, odslej pa se bo izvajalo sistematično. Prične se nov pritisk v prvi vrsti na starše otrok, ki pohajajo v šole Schulvereina, vzame se jim tudi najmanjša narodna samostojnost in zbere se jih zlepa ali zgrda, da bodo tvorili v takih krajih jedro nemškega življa.

Po naših krajih po Slov. Štajerju je dvetretjina šulvereinskih šol v krajih, ki goje kakor industrijalno panogo. Delavci v teh industrijskih podjetjih so odvisni od delodajalcev, ti pa so Nemci. Ti industrijalni kraji so na izključno slovenskih tleh in so brez vsake okolice, da, niti svojega središča nimajo sedaj. Ozadja in okolice si sicer tudi na ta nov način ne bodo mogli narediti, vsaj ne kmalu, pač pa bodo sedaj pričeli s pomočjo političnega narodnega pritiska po Schulvereinu ustvarjati manjšine.

Naša prva skrb bode morala biti, da temu delu povsodi postavimo energično protičelo, sicer bi se nam moglo — zlasti v večjih industrijskih krajih — zgoditi, da nam sčasoma tudi v občinski uprave vrinejo svoje posameznike — kot »zastopnike nemške manjšine«. Morda sega to naše mnenje danes še predalet, jutri — se pravi: čez nekaj let — pa se lahko uresniči... Kako se vse to vjema z društvom, ki naj goji »kulturno misijo«, je vprašanje povsem posebne vrste. O »kulturnem delu« nemškega Schulvereina pisati bi se reklo, vodo z rešetom zajemati. Edini »znaki kulture«, ki jih vidimo kot vnanji odznaki teh šulvereinskih šol, so: skrajna duševna posurovelost njihove učence se mladine in popolna zaostalost v znanju tega, kar mora dušo ljudskošolske mladine šola priučiti. Čim bolj narodno-politično izrazito postane odšilmal delo Schulvereina, tem izrazitejša postaneta v bodoče gorajšnja pojava: Šolstvo postane Schulvereinu samo plašč za nemškonacionarno politično delo in Schulverein prevzame na najvišji podlagi »delo »Südmarke« in »Heimstatta«, kajti dal bode nemškonacionarne politične agente...

Vojna je pri nas dovedla do tega, da je zanimanje za »Ciril-Methodovo družbo« stopilo prav neljubo v ozadje. Res, da mora biti naša denarna moč na razpolago danes v odlični

obzirih je dosegel taktični nasaroval višino, kakoršne ne prej, ne pozneje. V 17. stoletju v vseh obzirih zopet zapada.

Ne da bi se dotikali cerkvenega vprašanja, moramo priznati, da znači reformacija (protestantovsko versko gibanje) tudi veliko duševno in gospodarsko revolucijo. S svojim namenom: »izboljšati tedanjo človeško družbo« je koristila mnogo tudi slov. ljudstvu, zlasti še v kulturnem oziru. L. 1550. sta zagledali beli dan prvi dve slovenski knjigi. Lobili smo prvo gimnazijo v Ljubljani. Ustanovila se je tu prva tiskarna, tiskala prva slovenska slovnica poleg Primož Trubarjevega prvega slovenskega prevoda sv. pisma. Reformacija je spoznala važnost šolstva in izobrazbe. Učila nas je brati in pisati. Tedaj pričtenja naš knjižni jezik in z njim slovstvo, kultura v domačem jeziku. Tega velikega dobička iz reformacijske dobe nismo mogli nič več izgubiti, zakaj protireformacija (zatiranje protestantske vere) je morala delovati s podobnimi sredstvi, ako je sploh hotela vspeti.

Kmetski upori.

Čisto socialno gibanje so bili kmetski upori. Bile so skoraj samo gospodarske zahteve, ki z njimi kmetje stopajo na dan. Sklicevaje se na sv. pismo in Kristusove nauke, zahtevajo človekavredno življenje, odstranitev tlake, desetine, vrnitev odvzetih zemljišč, pravico do lova in ribištva, pravosodstvo po stari navadi. V 12. članih imamo zapisane te zahteve, ki pomenjajo vzlic svojemu materialističnemu značaju odstranitev

meri za izravnavo škode po vojni. Dovolj pa bi bilo, če bi se v bodoče omejila na ono skrbstvo, ki nas direktno kot narod dotika. Cemu nam treba soskrbe z našim denarjem tudi za one, ki so vojno pričeli proti naši volji in naši koristi? Žrtve, ki smo jih doslej doprinesli na človeškem materijalu in gotovini ter drugem, so tolikšne, da nam nikdo ne more očitati neobjektivnosti. V skoro štirih letih svetovne vojne smo Slovenci žrtvovali državi, zlasti pa gospodstvaželjnosti nemštva neprimerno več, kakor avstrijsko nemštvo samo. In ker sme to nemštvo proti nam uporabljati vsa skrajna sredstva v naše narodno uničenje, ne da bi na merodajnem mestu kdo le s prstom zganil, je najsikrajni čas, da v četrtem letu vojne mislimo na narodno samopomoč.

V tem slučaju je naša prva dolžnost, da skrbimo za naša narodna obrambna društva, da jim pomagamo čim največ mogoče — v našo lastno korist v boju, ne le proti narodnemu nasprotniku, marveč v boju proti našemu narodnemu smrtnemu sovražniku... Pozabiti pa ne smemo slovenskih invalidov, slepcev in sirot... Za Nemce naj skrbje tista nemška bojna društva, ki zbirajo vsako leto preko en in četrt milijona za to, da bi nas Slovence narodno ubila... Vobče velja danes za nas: Pozor!

Za slovensko narodno gledališče.

Lani na jesen se je zbralo v gostilni pri Rožni v Židovski ulici petero gospodov, ki so sklenili oživiti slovensko gledališče v Ljubljani. Bili so štirje finančniki in en pisatelj, glediški strokovnjak. Ta poslednji je opozarjal na veliki moralni in gnotni uspeh gostovanj igralškega ansambla praškega Narodnega divadla in poljskega krakovskega Teatra na odru ljubljanskega deželnega gledišča, na narodno in politično škodljivost nemških predstav, h katerim zahaja vzpričo občne kulturne lakote trumoma slovensko občinstvo, opozarjal je na silno hrepenenje naše zavedne publike po slovenski dramatski umetnosti in predlagal, naj bi se poizkusilo ustvariti najprej na najširši podlagi trden gnotni temelj, na tem temelju pa naj bi se zgradila možnost čisto umetniškega razvoja slovenskega gledišča. Nepovračljiva je škoda, ki smo jo imeli zaradi zaključitve gledišča: tekom minolih štirih let, ko je bila Ljubljana — kakor še nikoli — nabito polna slovenskega vojaštva in občinstva, ki je iskalo kulturnega užitka, bi se bilo naše gledališče gnotno ne le utrdilo, nego bi si bilo izlahka prislužilo izdaten fond za

fevdalizma, socialno svobodo sploh. Svobodno hočejo trgovati do morja, sami pobirati davke, potem pa tudi sami varovati mejo pred Turki. Iz teh zahtev je spoznati, da so bile kmetske vojne le posledica socialnih razmer dobe, v kateri so se vodile. Kmetproletarec je revolucijoniral — umisliti se moramo v ono dobo, da moremo popolnoma pojmiti veliki pomen te besede. V dobi najpriprostejših prometnih sredstev srečavamo organizovano odporno silo ljudstva, ki ni imelo ob svoji strani ne intelligence, ne vojskovodij.

Odbijanje turških vpadov, reformacija, kmetski upori so v naši zgodovini tako svetli momenti, da se moramo ob njih spomenu enkrat za vselej otrestiti misli, kakor da je naš narod posvečen smrti. V ločitvi narodov v srednjem veku prav narod slovenski štel med prve. Junaštvo, ki ga je izkazoval, pričča o boljši rasi slovenskega rodu.

Izgubiti tudi ni povsem izpred oči, da so bili socialni boji, kot kakršne smemo imeti kmetske upore,, h kratu tudi narodni boji. Obračali so se proti tujemu izkoriščevalcu: tlačeno slovensko ljudstvo je stalo na eni, gospodujoče Nemštvo na drugi strani.

Ako bi bili imeli takrat nekaj svoje ga meščanstva, ki bi bilo pojmovalo pomen kmetskih uporov, tedaj bi imel gospodarski boj našega malega kmeta, oslonjen na kulturno delo reformacije, lahko trajne narodne posledice. Toda kmetske upore so udušili siloma in krvavo, nastopila je protireformacija: propadli smo za stoletja.

bodočnost. Nepopravljiva pa je tudi narodna sramota, da se v tej veliki dobi na mestu slovenske Talije šopiri nemški Kino. Oboje čim prej odstraniti je naša dolžnost: iz slovenskega deželnega gledališča vstani slovensko narodno gledališče, porojeno iz sloge in požrtvovalnosti vseh ljubiteljev slovenske dramatike umetnosti brez razlike političnih strank! — Ta misel je padla takoj na rodovitna tla: finančniki so se je lotili z vzorno energijo in spretnostjo. K početni petorici je prirasla polagoma še nova petorica, vršile so se številne seje in končno se je ustanovil pripravljalni odbor iz pristašev vseh političnih strank in umetniških struj. Ta odbor je sestavljal pravilnik gledališkega konsorcija, pridobil je za svojo idejo vsa ljubljanska kulturna društva, posredoval je pri deželnem glavarstvu zaradi prepustitve gledališkega poslopa konsorciju za daljšo dobo ter je obenem z živo podjetnostjo takoj začel tudi v ožjem ljubljanskem krogu nabirati deležnike konsorcija. Dne 3. aprila se je vršila na magistratu že ustanovna skupščina, pri kateri se je ugotovilo, da je pristopilo h konsorciju 125 članov, večinoma naših trgovcev, ki so vplačali 2751 deležev po 100 kron, torej 275.100 K. V sloznen veselju nad tem uspehom se je izvršila volitev upravnega odbora in gledališkega sveta ter ravnateljstva petih članov, ki bodo gledališče resnično tudi vodili. Za predsednika upravnega odbora je bil izvoljen veletržec Alojzij Lilleg; člani odbora so tukajšnji trgovci, časnikarji in pisatelji. V gledališkem svetu, ki je upravni odbor na pomoč kot posvetovalen organ, pa so bivši gledališki intendantje, dramatični pisatelji in odborniki Dramatičnega društva. V ravnateljstvu so trije zastopniki trgovske in dva zastopnika umetniške strani vsega podjetja. Na seji upravnega odbora dne 5. aprila se je sklenil načrt pogodbe z deželnim odborom glede gledališkega poslopa in oklic na vso zavedno slovensko javnost, ki naj se konsorciju pridruži, da se ustvari čim najbolj mogočna in neporušna podlaga oživiljenemu slovenskemu gledališču. Ves narod stori svojo dolžnost, da se preosnuje bivše deželno gledališče v resnično narodno! Dne 6. t. m. so prinesli ljubljanski dnevnik slededci oklic, ki mu posnemamo:

Slovenke in Slovenci!

Peto leto teče, odkar se v središču Slovenije ne glasi slovenska beseda s tistega mesta, ki ji je bilo namenjeno. Pet let smo Slovenci brez gledališča — pet let izobčeni iz vseobčnosti kulturnega življenja.

Gledališče je bilo je in bo pri vseh narodih vzgajališče dobrega okusa, visoka šole lepote in vzornega jezika, zrcalo narodne duše in njene resnice. Dramatična poezija je bila vedno višek in zaključek narodnega govora, oder je bil povsod govorilnica najglobljih duhov preteklosti in sodobnosti. Z ljubeznijo in ponosom kažejo Čehi na svoje Narodni divadlo, Hrvati na svoje Zemaljsko kazališče, na pozitivne činitele svoje narodne in kulturne bilance. In mi se naj svojemu gledališču samovoljno odpovemo? S tem bi se potiskali sami v kot in v temo. Sramota, da smo tako dolgo prenašali to praznino v našem življenju — grehota, če naj ostane po naši krivdi še dalje tako.

Vedeti moramo, da ljubljansko gledališče ni navadno provincijalno podjetje, da se ne bo smelo nikdar primerjati nemškemu provincijalnemu gledališčem, nego da je vseslovensko gledališče, matica vsem odrom po vseh naših pokrajinah. Maribor, Celje, Jesenice, Trst — vse se ozira v Ljubljano, v nji gleda svoj vzor, od nje črpa svoj repertoar in vsa sredstva. Zato ima naše gledališče vse višje, svoje narodne cilje in naloge. In kdor govori ali dela zoper naše gledališče, govori in dela zoper slovenstvo in zoper bodočnost, ki si jo vstvarja.

Vsi pravi ljudje pri nas, pristaši vseh strank so izpredvideli, kako siromašna, ponižna, kako brez bodočnosti je naša kultura brez gledališča. V Ljubljani se je ustanovil konsorcij z namenom, nanovo oživotvoriti slovensko gledališče v Ljubljani ter mu postaviti krepko gmotno podlago. Lepo se je odzvala Ljubljana; pred vsem so pokazali nje trgovci in denarni zavodi, da pojmujejo jasno pomen kulture za narod; v par tednih se je nabralo nad 280.000 kron za Slovensko gledališče v Ljubljani.

Ali bo za Ljubljano zaostala pokrajina? Ali ni treba vseh rok, vseh glav, vseh sil, ko si gradimo novo, lepšo bodočnost? Ali se more in sme samo ena moč med nami odtegniti

delu, ko gre za to, da se uvrsti naš narod med druge narode in da ostane vštric z njimi?

Slovenke in Slovenci, videli smo vaše navdušenje za jugoslovansko idejo; zaplamljeno je do zadnje kočje, do slednjega moža, do sleherne žene — ali boste sedaj ostali ob strani, ko je treba tej Jugoslaviji pripraviti pot, dati ji čim globljo vsebino, čim trdnjšo utemeljenost? Videli smo, kako so vam duše vsprejemljive za vse lepe in velike ideje; zato se zanašamo na vas, ženske in moške vse naše domovine, da se zavzamete tudi za osrednje ognjišče naše kulture, za slovensko gledališče; važno postojanko našega naroda velja pridobiti. Snujte odbore, podpisajte deleže*) — da se pokaže slovenski narod v teh usodnih časih po svoji ljubezni do svojih svetinj vrednega, stati v kolu najnaprednejših narodov, vrstnik med vrstniki!

K temu oklicu dostavljamo: Nabiralne pole se dobe pri Jadranski banki, pri Kreditni banki, pri Kmetijski posojilnici in Zadržaj zvezi v Ljubljani. Rojaki! Snujte gledališke odbore iz zavednih, za umetnost in narodno gledališče vnetih žen, deklet in mož, nabirajte deleže, a tudi nevrtačljive darove za gledališki sklad!

V veliki dobi živimo. V spominu na požrtvovalnost naših pradedov in dedov, ki so v letu 1848. in letu 1888. polagali temelje slovenski dramatični umetnosti, nadaljujmo v požrtvovalnosti in ljubezni za čast in kulturni napredek slovenskega naroda!

*) Vsak družabnik mora prispevati h kapitalu vsaj z enim deležem po 100 K, ki se mora plačati takoj pri vstopu v konsorcijalno zvezo. Vsak družabnik jamči edino le s podpisanim deležem.

Stranka, kakor že ime kaže, nikoli ni celota; nobena stranka ne predstavlja teženj in idej celote. Vse stranke skupaj so celota. Stranka je del in kakor del ima praviloma le del resnice. Kjer se stranke na ves glas proglašajo za edino prave predstaviteljice državne ali narodnostne celote, tam vlada gotovo strankarska strast, tam manjkajo znabiti osnovni temelji politične modrosti, prav gotovo tam manjka umevanje, da se po strankah politično delo razdeljuje in organizira. Brez delitve dela ne prospeva nobeno delo, brez strank ne prospeva politično delo.

T. G. Masaryk
(Izreki o političnih strankah.)

Vprašanja in odgovori.

J. G., Vojnik.

Ali ni mogoče dobiti zvišanja podpore, katera znaša že ves čas za vse svoje le 27 K na mesec, akoravno je vpoklicanec več kakor štirikrat toliko zaslužil?

I. Zvišanje podpore po 1. avgustu 1917.

Če ste živeli z vpoklicancem neposredno pred njegovim vpoklicem v skupnem gospodarstvu, kar bi se dalo sklepati iz tega, ker pišete, da se je v domači delavnici izučil in tudi pozneje doma delal, imate po novem zakonu od 1. avgusta 1917 pravico do povišane podpore po 1K 60 v za vsako osebo, ki za njim prejema podporo.

Če je pa nazadnje kje drugje delal in Vam je bila odmerila podporna komisija podporo 27 K na mesec zato, ker Vam je vpoklicanec pred nastopom vojaške službe le toliko dajal ali pošiljal, imate po novem zakonu pravico do zvišanja podpore za polovico, tako da bi dobivali od 1. avgusta 1917 po 40 K 50 v na mesec, to pa le potem, če je šel vpoklicanec že pred 1. avgustom 1916 h vojakom.

Za zvišanje po novem zakonu Vam ni treba prošiti, ker mora podporna komisija po novem zakonu podporo uradno sama od sebe povišati. Če Vaša podpora še ni povišana, morate potrpeti ali pa se pritožiti; povišali Vam bodo pa podporo rav za gotovo.

II. Zvišanje podpore za nazaj od dneva nastopa vojaške službe po vpoklicancu.

Če je vpoklicanec živel doma in res več kakor štirikrat toliko zaslužil, kakor ste dobili za njim podpore, je mogoče, da ste že ves čas od njegovega vpoklica nadalje dobivali premalo, vsled česar lahko prosite za zvišanje podpore za ves čas za nazaj primerno tistemu znesku, kolikor ste imeli od njega res koristni.

Približni znesek, koliko bi morali dobiti že od začetka za njim podpore, dobite, če najprej prištejete njegovemu zaslužku, če je dajal pa domov le del svojega zaslužka, pa delu tega zaslužka zaslužke ali drugačne dohodke, oziroma dele zaslužkov ali dohodkov, katere so imele, oziroma prispevale h skupnemu gospodarstvu vse osebe, ki so živele z vpoklicancem v skupnem gospodarstvu. Tako dobite najprvo svoto, koliko sredstev ste imeli za skupno gospodarstvo na razpolago. Če delite to svoto s številom vseh oseb, vštevi vpoklicanca, dobite znesek, koliko je stalo preživljanje ene osebe, ker je pri skupnem gospodarstvu za hrano itd. za vsako osebo približno enako stroškov. Ta del skupnih stroškov je stalo torej tudi preživljanje vpoklicanca samega; za kolikor je pa podpora, ki jo je od svojega zaslužka domov dajal, ta delni znesek presega, to je pa čista podpora, ki je prišla svojcem v prid.

Če z vpoklicancem niste skupaj živeli, temveč Vam je morda le vsak mesec po 27 kron v denarju pošiljal, prosite lahko zvišanje podpore za ves čas za nazaj le v slučaju, če Vam je pošiljal ali prinašal poleg tega še kaj živil, obleke itd., kar so pa svojci navadno pozabili povedati, ko so delali prošnjo, ali so pa mislili, da je brez pomena za visokost podpore.

Za zvišanje podpore pred 1. avgustom 1917 je treba posebne prošnje na podporno komisijo, v kateri je treba izrečno povdariti, da prosite zvišanja za ves čas od vpoklicančevega odhoda k vojakom nadalje, ker ste ves čas premalo dobivali.

J. G., Vojnik.

Ali dobivajo starši lahko državni vzdrževalni prispevek za več vpoklicanimi sinovi obenem?

Če dobivajo svojci za enim vpoklicancem za vsako osebo celotni v zakonu kot enotni prispevek določeni znesek (na deželi na vsako osebo po 1 K 60 v), ne morejo dobiti prispevka tudi za drugimi vpoklicanci.

Če dobivajo za enim ali več vpoklicanci le skrčen prispevek, lahko prosijo prispevka še za drugimi vpoklicanci, in sicer za tolikimi, da dosežejo vsi prispevki skupaj za vsakega upravičenca celotni zakoniti znesek, katerega pa ne smejo prekoračiti.

Če so imeli svojci pravico do prispevkov za več vpoklicanci že pred 1. avgustom 1917, a jih niso za vsemi dobivali, lahko še vedno napravijo dodatno prošnjo še za ostalimi vpoklicanci. Od 1. avgusta 1917 jim bo potem podporna komisija, če so živeli vsaj z enim izmed vpoklicancev neposredno pred vpoklicem v skupnem gospodarstvu, zvišali popreje skrčeni prispevek na celotni znesek, za drugimi jim ga bo pa s tem dnem ustavila.

Če bi dobili pa svojci pravico za drugimi vpoklicanci šele po 1. avgustu 1917, jim pa ni treba delati tozadevne prošnje, če imajo pravico do podpore že za enim vpoklicancem, s katerim so skupaj živeli, ker morajo od 1. avgusta 1917 za tem dobivati itak celotni znesek.

Prošnje za dodatni prispevek za drugimi vpoklicanci naj delajo svojci le potem, če dobivajo sedaj podporo v skrčenem znesku le za vpoklicanci, s katerimi niso živeli skupaj, in če dosedanja skrčena podpora skupaj s poviškom 50%, za kolikor jo mora komisija povišati po novem zakonu, če je šel vpoklicanec k vojakom že pred 1. avgustom 1916, ne bi dosegli celotnega v zakonu za vsako osebo določenega zneska.

Sloznost ni mrtva tišina, grob vsakterega gibanja. Gotovi osnovni nazori morajo biti strankam skupni, o nekaterih temeljih, med mislečimi strankarji ne more biti dostojnega razpora. V nekaterih temeljnih točkah je med strankami vsaj tiho pritrjevanje; čim več je takih glasov, tem zdravejša je celota. Kjer jih ni, tam je politično življenje v početkih ali pa ni strank ampak trakcije in klike, ki se pehajo za svojimi osebnimi koristmi. Stranke grejo za koristjo celote, zato je potrebno med praviimi strankami medsebojno spoštovanje. Stranke se bojujejo z dokazi, klike z denunciacijami. Stranka spoštuje v stranki celoto, klika sovraži v kliki konkurenta.

T. G. Masaryk
(Izreki o političnih strankah.)

strankam ne glede na jasni smisel starega zakona v tem pogledu s strani podpornih komisij navadno krivica godila — izrečno podurdarja, da lasten delavni zaslužek osebam, ki so bile ob času vpoklica od vpoklicančevega zaslužka odvisne, ne jemlje pravice do podpore.

II. Ali sme podporna komisija odvzeti vpoklicančevemu otroku radi dopolnjenega 14. leta starosti podporo, ki jo je otrok dotlej prejemal?

Kakor je razvidno iz izvajanj v prejšnjem vprašanju, je to popolnoma nedopustno. Torej je ustavitve podpore za hčer Albertino protizakonita.

III. Ali otroci izpod 8 let, ki prejemajo tudi prispevek za stanovanje, pred 1. avgustom 1917, ko so se podpore splošno zvišale, niso imeli pravice do nobenega zvišanja podpore?

Po cesarskem ukazu z dne 11. maja 1916, št. 135 drž. zak., so morale podporne komisije v slučaju, da niso prejemale že več kakor trije svojci celotne podpore za odrasle (pri vas po 1 K 15 vin.), takim otrokom uradno brez vsake prošnje zvišati podpore od 13. maja 1916 nadalje na tri četrtine zneska za odrasle, tako da bi bil moral dobivati Vaš sin Danilo od tega dne po 86¼ vin. Po cesarskem ukazu z dne 30. marca 1917, št. 139 drž. zak., pa gre takim otrokom od 1. aprila 1917 nadalje novo zvišanje na celotni znesek za odrasle, torej pri vas na 1 K 15 vin.; za to zvišanje je treba pa posebne prošnje. Napravite na komisijo prošnjo za obe zvišnji.

IV. Ali prosijo lahko svojci, od katerih prejemajo nekateri podporo že po vpoklicanem očetu, podporo tudi po vpoklicanem sinu, ki je do vpoklica sam prejemal podporo po očetu ali imel vsaj pravico do nje, in ki je imel pred svojim vpoklicem lasten zaslužek ter svojce z njim podpiral?

Tisti svojci, ki prejemajo že za očetom celotni zakoniti prispevek, nimajo pravice do podpore še za sinovi, pač pa imajo tako pravico tisti od njih, ki ne prejemajo nobenega prispevka ali vsaj ne v zakoniti višini, če so bili od zaslužka vpoklicanega sina odvisni. Za te vložite razen zgoraj omenjenih pritožb in prošenj, naslovljenih na komisijo, za vsak slučaj, obenem tudi pri županstvu zglasitev za podporo za hčeri Marijo in Albertino po vpoklicanem sinu, oziroma njihovem bratu Rudolfu.

D. Č., Vrhnika.

Pod katerimi pogoji in od kdaj ima žena po vpoklicanem možu pravico do državnega vzdrževalnega prispevka v dvojnem znesku?

Po § 3 novega zakona z dne 27. julija 1917, št. 313 drž. zak., veljavnega od 1. avgusta 1917 nadalje, ima vsaka tudi sicer upravičena oseba, pravico do dvojne podpore, če je živela z vpoklicancem neposredno pred njegovim vpoklicem sama v skupnem gospodarstvu in se izkaže s spričevalom uradnega zdravnika pri c. kr. okrajnem glavarstvu, oziroma mestnem magistratu, da je trajno za delo nezmožna.

Politične vesti.

= Božja roka ga je potipala! Dne 2. aprila je zunanji minister grof Otokar Černin pred deputacijo dunajskega občinskega sveta z nezaslišano predrznostjo govoril proti miru. Obenem je skušal dokazati, da so nadaljevanja vojne krivi voditelji narodov in oni poslanci, ki so proti brezpogojni in brezmejni, brezkončni ter do skrajnosti vztrajni zvezi z Nemčijo, proti pošlancem, ki na shodih predlagajo resolucije, s katerimi se zahteva odločitev Slovkov od Ogrske in proti poslancem, ki govoré govore, ki jih ni mogoče razumeti drugače, kakor klic na pomoč od inozemstva. Ti govori kličejo antanto, naj nadaljuje vojno ter podpirajo vojno strast v Londonu, Rimu in Parizu. »Podli, ničvredni Masaryk ni edini te vrste!« je dejal grof Černin. »Imamo Masaryke tudi v notranjosti države. Ne dvigam splošne obtožbe. Dvigam pa obtožbo proti onim voditeljem, ki želé končati vojno in doseči svoj cilj potem antante. Oni pa, ki tako delujejo, si nalagajo strašno odgovornost. Oni so vzrok, da padajo nadaljnji tisoči naših sinov, da traja beda in da se zavlačuje vojna. Ali jih ni strah te odgovornosti? Kaj poreko svoj čas nem-

ške, kaj madžarske matere, če bo pred vsem svetom razkrinkano vojno podaljšajoče delovanje teh mož? Natančno poznam Čehe. Dobro vem razločati med češkim narodom in gotovimi njegovimi voditelji. Češki narod, češka mati ne misli, kakor ti može. Oni, ki upajo na zmago antante, da uresniči njih politične cilje, vrše izdajstvo in to veleizdajstvo je strup v žilah naše države. Če izločimo ta strup, potem je splošni mir bližje, kakor sluti to velika javnost. Apeliram na vse! Apeliram pa predvsem na Nemce in Madžare, ki so v tej vojni storili nadčloveško delo.« — Ta govor so dobro razumeli Nemci in Madžari, razumeli pa so ga tudi Čehi in Jugoslavani. Nemci so takoj začeli strašno hujskati proti Čehom in so proti Jugoslovanom dvignili pravo vojno. Iz Ptujja so poslali Ornig in tovariši grofu Černinu zahvalo za ta govor ter dostavili: Tukaj je mnogo Masarykov in mi jih bomo že iztrebili! Na shodu v Št. Janžu pri Spodnjem Dravogradu so Nemci psovali dr. Korošca in zborovalce, da so veleizdajci ter so jih napadli z gorjačami in kamenjem. Z raznih kolodvorov in iz raznih krajev so prišla poročila, da so Nemci napadli slovenske družbe. Seveda, saj jim je dal Černin veliko korajžo! Zdaj so imeli Nemci in Madžari od najvišjega našega ministra potrjeno, da je naša majniška deklaracija veleizdajca, da so naši poslanci veleizdajci, da so naše resolucije veleizdajalske in da je naše časopisje ono, ki razširja »strup veleizdaje«. Glavarji veleizdaje so Čehi in Jugoslavani! Nastalo je velikansko veselje v nemško-madžarski družini. — mi Slovani pa se niti braniti nismo smeli, ker naši cenzorji so zatrli vse, kar smo pisali proti lažem in natolcevanjem. Toda božja roka je dolga: cesar sam ni bil več zadovoljen s Černinovo politiko, cesar sam je poklical Černina iz Romunije na odgovor in že 14. aprila je moral Černin odstopiti!

= Narodna straža proti pobesnelcem. Dne 14. t. m. se je vršil v Celju vsenem. shod, katerega namen je bil hujskati na sovraštvo proti našemu narodu. Nikdo ne more vedeti, kakšne posledice za celjske in okoliške Slovence rodi ta nezaslišana gonja. Zdi se, kakor da bi se zopet vračali stari časi, ko si slovenski meščan, slovenski kmet skoraj ni bil svest svojega življenja, če je prišel v gotove ponemčene kraje. Z ozirom na nevarnosti, ki groze slovenskemu prebivalstvu od tolp, ki se očitno organizirajo, da nastopijo proti našemu narodnemu gibanju z nasilji in poboji, je Jugoslovanski klub na vseh kompetentnih mestih zahteval, da se dovoli že za te dni in za kasneje Slovincem organizacija Narodne straže. Leta 1914. smo krvavečega srca morali gledati, kako so razni hujskači nastopali proti nedolžnim slovenskim ljudem. To se ne sme več ponoviti. Šentjanški shod je za nas znamenje, da moramo resno misliti na samoobrambo in s polnim pravom zahtevamo od vlade, da nam dovoli organizacijo, ki bo ščitila osebno varnost in življenje naših ljudi. Brzojavka, ki jo je poslal poslanec dr. Korošec takoj po šentjanškem shodu ministrskemu predsedniku, notranjemu ministru in štajerskemu namestniku, se glasi: Ker se je bati, da bodo spodnještajerski Nemci v zmislu poziva grofa Černina povodom svojega Volkstaga, ki se vrši 14. aprila v Celju, prešli k surovim dejanskim napadom in grdim izgredom proti tamkajšnjemu slovenskemu prebivalstvu, kakor se je to zgodilo zadnje nedeljo v Št. Janžu pri Spodnjem Dravogradu in ker oblasti v slovenski Štajerski, kadar gre za to, da nastopijo proti Nemcem, popolnoma odpovejo, prosimo, da smemo za soboto, nedeljo in prihodnji čas organizirati posebno narodno obrano. Na to zahtevo dr. Korošca je dospela brzojavna rešitev graškega namestnika Claryja in obenem ministra notranjih zadev, da se »iz načelnih razlogov« tega ne dovoljuje. Namestnik grof Clary je bil pozvan na Dunaj, da poroča o šentjanških dogodkih in o korakih, ki jih je treba storiti z ozirom na grozeče, od Nemcev vprizorjene poboje, zlasti povodom celjskega in drugih Volkstagov. Ker se je predsednik Jugoslo-

vanskega kluba dr. Korošec že v petek zjutraj odpeljal v Prago, sta se oglasila v imenu Jugoslovanskega kluba pri notranjem ministru poslanca dr. Benkovič in Gostinčar ter zahtevala primernih jamstev proti nemškimi izgredom. Ako vlada ne more vzdržati reda in ščititi življenja Slovencev, potem mora navzlic »načelnim« pomislekom dovoliti organizacijo Narodne straže. Dr. Benkovič je opozarjal, da bi se tako obnovila le stara institucija, ki smo jo imeli že leta 1848. vzprieo revolucije. Minister je bil o dogodkih v Št. Janžu natančno informiran in je zagotavljal, da bo vlada vse storila za varnost imetja, zdravja in življenja Slovencev, če se vsenemški napadi ponovijo. Zastopnika Jugoslovanskega kluba sta ministru povedala, da je naše ljudstvo vsled nezaslišanih vsenemških nasilnosti do skrajnosti razburjeno, in minister je priznal, da mora država z vsemi sredstvi preprečiti, da bi organizirane tolpe brezvestnih hujskačev še nadalje smele izvrševati svoje zločinsko delo. Radovedni smo, kaj zdaj ukrene vlada. Shod v Celju 14. t. m. je zbral komaj 150 oseb ter je bil velikanska polomija.

= Nova stranka, ki so jo z vso naglico ustanovili v Ljubljani dne 8. aprila popoldne dr. Šusteršič, Lampé, Pegan, Dermastija, župnik Piber, župan Jan, Dimnik in gospod Štefě, se imenuje po novem SKZ ali Slovenska katoliška zveza. Sprejeli so osem programnih točk: trdijo, da so tudi deklarasi in za združenje Jugoslovanov, preklinjajo one Jugoslovane, ki so zunaj Avstrije in se razgovarjajo o bodočnosti Jugoslovanov z italijanskimi, francoskimi in angleškimi voditelji. Slovenski ljudski stranki (Krekovcem) izrekajo nezaupanje, njeni časopisi in sploh vse, kar se tiska v »Katoliški tiskarni«, pa so satansko zapeljavanje dobrega slovenskega ljudstva. Izdajati prično poleg tednika »Resnice« še dnevnik in govorijo o tiskovnem skladu za ta namen. Organizirati hočejo po kmetih politična in nepolitična društva. Škofu odrekajo pokorščino, papeža pustijo živeti. — Naše mnenje: Nova stranka je za Jugoslavijo na papirju in jeziku, v dejanjih pa dela protijugoslovansko politiko. Šusteršič je na Dunaju izstopil iz Jugoslovanskega kluba, doma dela razdor med složno postopajočimi strankami. Kdor hoče biti Jugoslovani, mora biti najprej Slovenec. Šusteršič in Lampe sta delala vedno dunajsko nemško politiko, nikoli pa slovenske. — Vojno podaljšujejo berlinsko in dunajsko - budimpeštanski diplomati in politiki, ne pa Jugoslavani v inozemstvu. — Tiskovnega sklada jim ni treba ustanovljati, ker ga že imajo. Za protinarodno politiko je danes na razpolago nemškega denarja, kolikor kdo hoče. — Imamo pred očmi nam vsem skupni veliki jugoslovanski cilj, vse kar nas loči, je poststranska stvar. Zato smo strpni, prizanesljivi, vsakemu pripuščamo svobodo verskega in strankarsko - politična naziranja, v narodnem pogledu pa pravimo: bodi Slovenec, bodi Jugoslovani, proč od nemške in madžarske nadvlade. Tu ne poznamo nikakega prizanašanja, še manj pa hinavščine in laži. — Katoliška stranka se je uprla vidnemu poglavarju svoje škofije, ker je ta visoko dvignil zastavo narodne samoodločbe in svobode. Napovedala mu je vojno in se je s tem postavila sama v ostro nasprotje s temeljnimi nauki svojih cerkvenih in političnih načel: bodi pokoren, vsaka oblast je od Boga. — Nova Šusteršičeva stranka, v kateri je bolj zapopadena še uradna moč deželnega odbora kot pa moč organizacije ali ideje njenih privržencev, ima prav malo posvetnjakov (od 165 udeležencev pri ustanovitvi je bilo samo 22 posvetnjakov, ostali sama duhovščina in od te zopet okrog ¼ frančiškanov). Bojni revolucni in anarhistični klic klavernege dela naše duhovščine pod vodstvom Šusteršiča proti knezoškofu, ki stoji danes odločno na strani narodne duhovščine, pomenja za nas bojni klic proti nam vsem, ki se čutimo dobre Slovence in ki zahtevamo uresničenje Jugoslavije. Šusteršičeva duhovščina je s tem odpovedala pokorščino cerkvenim naukom in škofu, ki jim je prisegla zvestobo — postala je verolomna, več ne pozna nad seboj višjega moralnega cerkvenega nadpastirstva. Ta verolomnost pa po-

menja danes nezvestobo in izdajstvo naših skupnih narodnih svetinj in idealov: razdvaja, razbija, seje sovražstvo mesto ljubezni, strah mesto poguma, uvaja in kliče na pomoč žandarstva mesto dobrohotnega pouka, zagovora in opore našemu slovenskemu kmetu. Ostanimo mirni! V naši opravičeni zahtevi je toliko notranja moč, da je ne more nobena najeta in podkupljena protisila uničiti. Ima svoj razvoj po ravni poti naprej in navzgor do končnega uresničenja. Šusteršičeve stranke pa si izbirajo ime kot bolnik postelje pred smrtjo. V zgodovini slovenskega političnega življenja pa ostane nova stranka nemoralna SKaZa.

— Nemci in Madžari so blazno veseli, da je grof Czernin zažugal Čehom in Slovanom z vislicami in ječami. Najrajši bi videli, da bi se začelo zopet preganjanje Slovanov v isti ali še grši obliki, kakor se je vršilo leta 1914. in 1915. Toda Czernin je storil ministrskemu predsedniku Seidlerju s svojim nerodnim in bedastim govorom slabo uslugo. Seidler se po najvišjem naročilu trudi za premirje v državnem zboru in za preosnovo ustave, a Czernin je baš v tem hipu udaril Slované v obraz ter jih je razžalil kakor še nihče. V dobi, ko je treba sloje in miru med narodi v državi, je Czernin hujskal proti Slovanom, hvalisal le Madžare in Nemce ter s tem razpalil nove narodne strasti. Cesar in Seidler se trudita, da bi ustvarila v državi novo ravnotežje, Czernin pa je pokvaril vse. Od povsod prihajajo vesti, kako predrzni so postali Nemci, zlasti pa renegatski nemškutarji na Spodnjem Štajerskem in Koroškem, a Nemci na Češkem so kar pijani od zmago-slavja. Nesrečna država, ki ima gasilce, ki požigajo namesto da bi ogenj dušili, ki ima zidarje, ki podirajo, namesto da bi gradili.

— **«Ubijmo jih!»** V Št. Rupertu pri Velikovcu se je nabralo 220 podpisov za jugoslovansko deklaracijo. Z ozirom na to dejstvo piše nemška »Bauernzeitung« z dne 21. marca: »Kmetje neke (nemškutarške) sosedne občine (Velikovca namreč) so se izjavili: «Ako ne bo konca tem hujskarjam, ubijemo te hujskajoče farje, porušimo župnišča, četudi bi nas streljali.» Tako smejo pisati Nemci! Naši cenzorji pa zaplenijo vsako nainedolžnejšo stvar. Seveda poziv Czernina, da je treba nastopiti proti političnim voditeljem slovenskih narodov, je dal korajžo koriskim zagriženecem, pa tudi našim cenzorjem, da so že bolj papeški nego papež sam. Nemški listi smejo hujskati k pobojem in porušenju slovenskih župnišč, — slovenski listi pa teh zločinskih nakan niti obojati ne smejo! Daleč smo prišli po zaslužju slovenskega policijskega nadkomisarja in slovenskega državnega pravdnika.

— **Krušni mir z Ukrajino** se je izpremenil na čuden način v novo vojno. Naše in nemške vojske prodirajo med boji globlje in globlje v Ukrajino, da bi nabrale čim več živil. Doselej smo dobili na Dunaj le nekaj vagonov popra in čebule. Vse drugo še pride. Le potrpite in čakajte! Krakovski »Czas« poroča, da zadeva nemško-avstrijska okupacija v Ukrajini na ogromne težave. O prostovoljni oddaji rekviriranega blaga baje sploh ni govora. Vrhu tega pa se dogajajo še takile dogodki: na nepojasnen način izgine danes masa navadnih pušk, a naslednjega dne izgine vrsta strojnih pušk. To je sicer neverjetno, a kako nastajajo take govorice? Pač le bajka tudi poročilo iz Gradca, da je ondi med zadnjimi nemiri nekam izginilo kar 40.000 ročnih granat.

— **Uradniki so za ljudstvo, a ne narobe!** Nedavno sem na železnični postaji v čisto slovenskem kraju kupoval vozni listek. Pred mano je bila ženica, ki je želela karto, a je ni dobila. Potrta gre od blagajne. Vprašam uradnika, zakaj ni dobila karte. Pove mi, da je postaja, kamor bi se rada peljala na progi Poljčane - Konjice, ki je sicer v upravi južne železnice, toda last štajerske dežele in ima svoj račun. Zato on ne more dati karte dalje, kakor do Poljčan, od tam dobi žena drugo karto do svoje postaje. S tem je bila stvar urejena in žena je dobila svoj vozni listek. Toda kaj bi bilo, da nisem bil jaz slučajno zraven in posređoval kot tolmač med slovensko stranko in nemškimi uradnikom, ki ne razume jezika naroda, med katerim službuje in ima svoj kruh? Občina je popolnoma

slovenska in vendar je južna železnica tam nastavila dva nemška uradnika, katerih nobe den ne razume slovenski. Potujoče občinstvo, ki ne zna nemški, pa ima škodo vključ vseh vljudnosti in postrzežljivosti nemških uradnikov, kojih nemška glava se ne more naučiti slovenskega jezika. Zopet dokaz, kako potrebna je Jugoslavija in sicer popolnoma samostojna, ki bo imela vso upravo in vsa prometna sredstva v svojih rokah.

— **Kako je danes v »svobodni« Poljski?** Velikonemski socij. dem. poslanec Haase je v berolinskem parlamentu trdil, da vlada danes na Poljskem hujske teroriziranje in zatiranje svobode, kakor kdaj prej. Ker so Poljaki revolucionirali proti miru z Ukrajino, ki je odtrgal celo holmsko gubernijo, mečejo zdaj ljudi kar trumoma v ječe v Novem georgijevsku. Zlasti delavske organizacije in vsi inteligentni narodni sloji hudo trpe pod današnjo »svobodo«.

— **Krivica — propast države.** Nemčija je imela pred vojsko 67 milijonov prebivalcev, med temi je bila ogromna večina (okoli 62 milijonov) Nemcev. Ker je država skoro enojezična in imajo vsi državljani nemške narodnosti enako priliko za izobrazbo, zato pretežna večina prebivalstva enakomerno napreduje kulturno in gospodarsko. V uradniške in častniške službe pridejo večinoma sposobnejši ljudje, ki razumejo in vestno opravljajo svojo službo. Ker so iste narodnosti, ko večina prebivalstva, sočustvujejo z ljudmi in postopajo pravično z njimi. V državi vlada red! — V avstro-ogrski monarhiji pa hoče manjšina 20 milijonov Nemcev in Madžarov gospodovati nad večino 32 milijonov drugih narodov. Vsa sredstva za izobrazbo so na razpolago Nemcem in Madžarom, ostali narodi pa so zadrževani v izobrazbi in napredku. Od tega imajo v prvi vrsti škodo zatirani narodi, v drugi vrsti pa tudi država, ktere procvit je odvisen od napredka državljanov. Da pride kdo v uradniško ali častniško službo, zadostuje, ako je Nемец ali Madžar. Ker pa je sposobnost in nadarjenost med narodi enakomerno razdeljena, zato je jasno, da peščica Nemcev in Madžarov ne producira dovolj sposobnih ljudi za vsa vodilna mesta. Vlada torej manj sposobni, ki tudi nimajo pravega zmisla in sočustvovanja s prebivalci druge narodnosti, kterih največkrat niti ne razumejo. Namesto pravice in reda vlada protokcija in korupcija. To je bilo že v mirnih časih, še bolj pa se kaže nered in zmedenost sedaj v vojski ter mora dovesti državo v propast. Edina rešitev je, da dobi vsak narod svojo upravo, da se pritegnejo sposobni ljudje enakomerno iz vseh narodov, da se vsem narodom nudi prilika izobrazbe, da napredujejo kulturno in gospodarsko, kar bo v korist celokupnosti. Tudi naroda, ki sta sedaj protizirana, bosta bolj napredovala, ker bosta se morala resno potruditi, a ne se zanašati samo na svoje predpravice. Iz našega napredka bosta črpala več moči kakor zdaj iz naše zaostalosti. Zato je ustvaritev Jugoslavije in drugih narodnih držav v okvirju monarhije neobhodno potreben pogoj za ugodni razvoj celotne države.

Zdravstvo.

O raku. Med boleznimi, katerih se človek najbolj boji, lahko imenujemo v prvi vrsti raka. Vsakdo je že slišal praviti o strašnih bolečinah, ki jih povzročajo rak, vsakdo ve, da se rak zajeda v živo meso, da raste vedno naprej in naprej, da razdira in uničuje zdrave telesne dele kar po vrsti. Kdor je že videl bolnika, ki mu je rak n. pr. razjedel ustnice ali nos, si je gotovo za vedno zapomnil strašni pogled. Kdor je videl bolnika, ki mu je rak razjedal želodec, in je na takem bolniku opazoval onemoglost, trpljenje in bolečine, izsušenost in upadlost, ta vé, da je rak v resnici strašna nesreča in da so bolniki, bolni na raku, v resnici vsega usmiljenja in pomilovanja vredni. — Dasiravno je rak zelo razširjena bolezen — samo na Kranjskem umre vsako leto okoli 250 ljudi na raku — in dasiravno vedo ljudje marsikaj povedati o njem in njegovih grozotah, vendar ljudstvo ni dovolj podučeno o njem. Skoro vsakemu je znano, kako se pojavlja rak koncem bolezn, tačas, ko se na raku bolni nahaja že v zadnjih tednih ali mesecih pred smrtjo, malokomu pa je znano, kakšni so prvi začetki raka, kako se ta bolezen začne, kakšni so njeni pr-

vi znaki. In vendar je zelo važno spoznati raka takoj v prvih začetkih, kajti rak se dá ozdraviti, dokler se ni še pregljuboko zajedel v telo. Marsikomu bi zdravnik lahko rešili življenje, ko bi ljudje natančneje poznali raka v njegovih začetkih in bi pravočasno poklicali zdravnika na pomoč. Zato je dobro in potrebno, da znanja, ki so si ga pridobili o raku zdravniki, razširi tudi med ljudstvom. V sledečem naj opozorimo samo na način, kako se pojavlja rak na zunanosti človeškega telesa: na jeziku, na ustnicah, na prsih (pri ženskah), na koži.

Rak je jako potuhnjena bolezen. Priplazi se ko tat po prstih in žalostno je, da ga ljudje spoznajo in opazijo šele tedaj, ko je že temeljito pričel svoje pogubonosno delo. Predočimo si to potuhjenost na vzgledu. Ženska, stara okoli 50 let, opazi slučajno na svojih prsih majhno oteklino v velikosti graha ali lešnika. Oteklina je popolnoma neobčutljiva; lahko je stiska med prsti, toda bolečin ne čuti. Kakih drugih težav ji mala stvarica ne povzroča, zato si ženska misli, da stvar pač ni vredna, da bi se kaj brigala zanjo. Zdi se ji nedolžna, brezpomembna. Tekom par mesecev pa se je mali lešnik narastel v debel oreh, morda so tudi že otekle bezgavke pod pazduho, morda je začela prvotna oteklina razpadati in se gnojiti. Tedaj pa ženska že spozna, da stvar ni več tako nedolžna in brezpomembna. Zateče se k zdravniku, in, ako se rak ni še preveč zajedel v telo, je pomoč še mogoča, ženska še lahko ozdravi.

Ta vzgled nas uči, da se začenja rak na človekovih zunanjih delih brez vseh bolečin in da v začetku ne povzročajo nobenih težav. Ravno v tej njegovi lastnosti tiči njegova največja nevarnost, ker se človek navadno drži pravila, da se ne praska tam, kjer ga ne srbi, ali z drugim besedami, da se ne briga za stvar, ki ga ne boli. Toda z ozirom na možnost, da se iz neznanega začetka, iz neznanne, neobčutljive »bulice«, morda razvije rak, je potrebno, da se človek pobriga tudi za take stvari, ki ga ne bolijo. Zdravnik bo vedel povedati, ali je oteklina ali »bulica« res nekaj nedolžnega, ali pa je morda začetek resne bolezni. Boljše je, ako se človek pobriga tudi za take malenkosti, kakor pa da bi zamudil pravi čas za izlecenje.

Podobno kakor rak na ženskih prsih se začenja tudi rak na ustnicah ali kje drugod na koži. Tudi tu ni nobenih bolečin, nobenih posebnih težav. Sumljiva pa je stvar takoj, če počasi, a neprenehoma raste, in če človek pri tem začne hujsati in slabeti. Dolgotrajna, neprestano rastoča bulica v zvezi s hujsanjem in slabostjo je vedno jako sumljiva in naj bo vsakemu resen opomin, da je treba vprašati zdravnika za svet.

Posebno potuhnjeno in zavrato se pojavlja pri ženskah rak na maternici. Dela se navadno šele tedaj, ko je ženska že izgubila svoje perilo, torej po 45 letu. Ženska, ki je obolela na materničnem raku, ne čuti nobenih bolečin, nobenih težav. Vendar kaže tudi maternični rak en znak, ki bi si ga morala vsaka ženska dobro zapomniti! Ženska že par let ni imela nobene krvavitve, kar nenkrat pa se pokaže po kakem napornem delu ali po dolgi hoji, kapljica krvi. Ta krvavitev pri ženskah, ki so že izgubile perilo, je tako važno znamenje, da ga ne bi smela prezreti ali podcenjevati nobena ženska. Kapljica krvi v teletih mora biti resen opomin, da na maternici ni vse v redu; da je treba nemudoma zdravniške preiskave, ki naj dožene, ali se je pokazala kri samo vsled napora ali kake majhne poškodbe, ali pa je znak resnejše bolezni. Če tudi ni nobenih bolečin, če tudi ni ženska hujsala, vendar mora zadostovati že ena sama kapljica krvi, da se ženska pobriga za svoje zdravje. Vsako podcenjevanje tega znaka, vsaka lahkomišelnost bi bila težka pregreha, ki bi utegnila imeti zle posledice. Včasih — vendar so taki slučaji redkejši — se zgodi, da oboli na materničnem raku ženska v mlajših letih, ko ima še redno svoje vsakomesečno perilo. Pri teh ženskah je sumljiv znak, ako se pokaže kri v presledkih med mesečnim perili. Tudi taka neredna krvavitev je važna in pomembna in zdravnik mora dognati, odkod izhaja.

V nekaterih slučajih se maternični rak ne javi s krvavitvijo, marveč ženska opaža neprijetno dišeč in rujavkasto pobarvan tok. V

ostalem se počuti popolnoma zdravo in močno in ne čuti nobenih bolečin. Tudi ta znak je sumljiv. Potrebno je pojasniti, kaj je temu vzrok.

Najnevarnejši je sovražnik, ki ga ne poznamo; in najnevarnejša je bolezen, ki ne povzroča nobenih bolečin. Med temi bolečinami je rak med prvimi. Očrtali smo nekoliko znakov, kako se pravočasno spoznajo prvi početki zavratne bolezni. Naj bi kratki oris pripomogel, da se razširi znanje o človeškem zdravju in da se z znanjem omeji ali izleči marsikatera bolezen.

Splošno je razširjeno mnenje, da je rak neozdravljiva bolezen. Zato si bo marsikdo mislil, kaj naj pomaga znanje o prvih začetkih raka, ko pa ni nobene pomoči. Tako obupno pa vendar ne smemo soditi. Medicina ima dovolj sredstev, da izleči raka, toda predpogoj je, da se rak pravočasno spozna. — O sredstvih proti raku drugičkrat.

Kakšno mora biti blato dojenčkov? Mladim materam dela posebno veliko preglavic prehrana njihovih ljubljencev. Želodček, črevesa nežnih bitij so res jako občutljiva, toda matere si mnogokrat delajo preveč skrbi in pogosto valijo vso krivdo na vetrove, ako je dojenček nemiren in siten. Glede otrokove prebave daje narava sama materam očitno znamenje, ali je v želodčku in v črevesu vse v redu. To znamenje je dojenčkovo blato. Blato zdravega dojenčka mora biti rumeno ko jajčni rumenjaki in enakomerno mehko ko dobro mazilo. Dišati mora nekoliko kiselkasto. Tako mora biti blato pri dojenčkih, ki jih imajo matere pri prsih, pri otrokih pa, ki jih hranijo s kravjim mlekom ali kako drugo stvarjo, je blato nekoliko svetlejša barve in za spoznanje trše. Tudi njegov duh je neprijetnejši. Dojenček gre na blato enkrat ali dvakrat v 24 urah. — Mlada mati torej po blatu lahko spozna, ali je dojenčkova prebava pravilna ali ne. Pogledati je treba pleničke in ta pogled mnogokrat lahko razžene prevelike skrbi.

Če je dojenčkova prebava nepravilna, se takoj spremeni tudi blato, ki ne izgleda več ko mazilo, temveč je sestavljeno iz majhnih koščkov, kakor bi bilo razsekano, in vmes so pomešani delci sljuze. Tudi barva se spremeni v zeleno in duh postane neprijeten, gnil. — Razumna mati si vsakokrat pri previjanju ogleda pleničke.

O bodočnosti sveta in narodov ne odločijo kanoni, strupi in plameni — s poslednjim strelom ne bo sklenjen račun. V tej vojni vidim mogočno borbo ljudskih duhov, boj idej. Ne, kdo zmagaja, nego kaj zmagaja, je danes glavno vprašanje.

Posl. dr. Zahradnik.

Ob Soči.

Obnovitev Goriške in Gradiščanske. V ponedeljek 29. aprila ob 10. dopoldne se bo vršila v Gorici, ulica Codelli 11, pod predsedstvom g. namestnika druga seja deželnega sosveta za gospodarstveno obnovo Goriške in Gradiščanske.

C. kr. avstrijski sklad za vojaške vdove in sirote za Primorje v Trstu je ustanovil posebno okrajno poslovalnico za politični okraj sežanski v Sežani ter poveril vodstvo okrajnemu šolskemu nadzorniku g. Matku Kantetu v Sežani. Pisarna se nahaja v dr. Vrčnovi hiši, pritičje. Istotako je ustanovljena okrajna poslovalnica v Gorici, ki se nahaja v Gledališki ulici št. 18. V kratkem se ustanovi tak urad tudi za politični okraj tolminski, za sedaj najbrže s sedežem v Cerknem.

Goriški deželni odbor zopet doma. Dne 16. t. m. je začel goriški deželni odbor zopet uradovati v Gorici. »Begunski oddelek goriškega deželnega odbora« bo pa uradoval še nadalje na Dunaju, VIII., Schlesingerplatz 2, III. nadstropje.

Vodstvo vseh obnovljivalnih uradov za obnovo Goriško-Gradiščanske je prevzel dvorni svetnik Herman pl. Schullern-Schrattenhoffen. On nadomestuje tržašk. namestnika v vseh obnovljivalnih zadevah glede Goriško-Gradiščanske. Kakor poroča glasilo deželnega glavarja, si je ogledal podrobno že vso Furlanijo, se podučil v spremstvu deželnega glavarja, poslanca dr. Bugatta in tehničnega izvedenca prof. dr. Fabianija o vseh potrebah v Furlaniji. S slovenske strani še nimamo sličnega poročila.

Proti vojnokreditnemu zavodu. Zaupanja v vojnokreditni zavod nimamo, ker gospodarijo Nemci v njem, ker prevladuje v njem nemški kapital in ker ni bil postavljen med nas, marveč v Celovec z vidnim namenom, naperjenim proti nam. Neki državni funkcionar je ob neki priliki povprašal: zakaj ne vlagate prošnje za posojilo pri vojnokreditnem zavodu? Dobil je rezek odgovor: »dajte nam volov, kmetijskega orodja, pošljite nam domov naše fante in može, preskrbite nam aprovizacijo, nemškega denarja pa ne maramo, nimamo kaj z njim početi.« Ljudje se boje vojnokreditnega zavoda, češ, ako tam dobim posojilo, me čez leta Nemci preženejo z mojega posestva. Tega pa ne pripustimo, da bi se med nami vgnezdili.

Sedem milijonov kredita za Primorje. Vlada je dovolila sedem milijonov kredita za Primorje, ki se porabi za aprovizacijo in za kmetijsko pridelovanje. Cesar je bil županom obljubil pomoč. Prva pomoč je sedaj došla.

Okrajni odbor za begunce na Goriškem se je ustanovil po navodilu notranjega ministrstva pri okrajnem glavarstvu v Gorici. Državna oskrba za begunce mora veljati dotle, dokler ne nastopijo normalne razmere. Vodstvo odbora je prevzel dr. A. Pavlica, tajništvo D. Feigel.

Nemških agentov je polno na Goriškem. Nobene ovire in sitnosti nimajo glede prihoda v deželo. Njim je vse dovoljeno, da se svobodno gibajo po deželi in iščejo, kje bi ugrabili kos slovenske zemlje. Kar je danes vredno 100 kron, za to ponujajo 200 ali 300 kron. Slovenec pride težko v Gorico, goriške slovenske meščane zavračajo in pravijo na goriškem magistratu, da radi aprovizacije ne morejo dati dovoljenja za potovanje v Gorico, ali za Nemce je tudi aprovizacija tu, Nemec pride lahko, kamor hoče. V čast našim ljudem pa moramo povedati, da nima nihče volje kaj prodati Nemcem, pač pa hočejo domačini kupiti, ako bo kje kako posestvo ali kako poslopje na prodaj. Nemec ne bo gošpodoval ob Soči.

Iz Renč nam poročajo: V naši občini je sedaj 1250 ljudi. Občina je štela pred vojno 3100 prebivalcev. Okoli 1000 moških je pri vojakih. Vrnila sta se nadučitelj Vižintin v Renče in učitelj Rojic na Gradišče. Pomagamo si, kakor vemo in znamo, delamo in popravljamo, kar moremo. Tudi obe šoli bomo v občinj zopet odprli in istotako tečaj za zidarje. Počasni se oživlja Vipavska dolina in goriška okolica.

Gibanje za deklaracijo je bilo na Goriškem jako živahno od prvega dne, ko je stopila deklaracija na plan. Deklaracijska misel živi in jako lepo so manifestirali za njo naši Kraševci, ko je cesar Karel prišel v Sežano, ko je posetil porušeno Goriško. Živela Jugoslavija! Živel jugoslovanski kralj! je vsklikalo vro naše kraško ljudstvo in obsulo cesarja Karla s cvetjem. Povsodi se izrekajo za deklaracijo in tako je dobil Jugoslovanski klub tudi s Tolminskega izjavo za deklaracijo, katero je podpisalo 1114 oseb.

Primorje v begunski oskrbi. »Osrednji odbor« na Dunaju je dosegel z naredbo z dne 18. marca št. 14.612, da se je sprejelo Primorje v begunsko oskrbo. Begunci na Primorskem naj svoje potrebe glede obleke in obuvale takoj naznanijo županstvu. Blago bo dobila politična oblast iz zaloge v Ljubljani.

Radi begunske in vojaške podpore je bilo veliko sporov. Tako so oblasti vstavljale takozvano vojaško podporo, kakor hitro je begunec prišel v državno oskrbo ali je dobil begunsko podporo. Ako je bila zastala vojaška podpora večja, so odbili begunsko. Upravno sodišče pa je razveljavilo to odštevanje. Begunci na Kranjskem naj se v takih slučajih obračajo na Posredovalnico v Ljubljani, na Primorskem pa na »Zvezo županstev« v Gorici.

Za vojaške spomladanske dopuste se treba prijavljati pri domačem županstvu, kajti županstva morajo predlagati glavarstvom sezname vojakov, ki so potrebni dopusta. Treba se je zglasiti nemudoma in županstva bodo takoj storila potrebne korake.

Vojaške barake. Občine, ki se hočejo poslužiti barak, katere se ne vporabljajo več v vojaške svrhe, morajo predložiti svoje prošnje po stavbeni ekspozituri vojaškemu poveljništvu v Gorici in navesti natančno, kje se nahaja dotična baraka, kakovost (ali je bila za oficirje, vojake ali za žival), dolgost

in širokost. Nabavni stroški se zaračunajo na breme obnovljivalnega fonda namestništvene ekspoziture v Gorici.

Rekvizicija pohištva. Ponavljajo se pritožbe, da navzlic številnim prepovedim se ponavljajo rekvizicije pohištva. Občine naj podajo tozadevno v vsakem slučaju nemudoma ovadbo na vojaško poveljništvo v Gorici.

Mleko. Občine, ki potrebujejo kravmlekarike, naj se obrnejo na namestništveno ekspozituro v Gorici. Urad bo upošteval seveda najpotrebnejše občine. Ali katera ni potrebna? Svetuje se pa ob enem z iste strani, naj se občine same preskrbe z molznimi kravami, kolikor le morejo.

»Koze« v Furlaniji. V nižji Furlaniji se pojavljajo slučajni koz. So sicer slučajni lažjega značaja, ali treba je pravočasno zdravstvene pomoči, da se bolezen ne razširi. Zato se naroča cepljenje proti kozam. Politične in občinske oblasti morajo v zdravstvenem oziru storiti vse potrebne korake sedaj, ko se bližamo toplim dnevom in je nevarnost, da nastanejo nalezljive bolezni, vedno večja.

Nesreče vsled eksplozije se množe dan na dan. V Gorici je v bolnišnici sedaj okoli 20 ponesrečenih otrok.

— **Iz Pliskovice** nam pišejo: Podpisani občinski odborniki in občinarji obojega spola občine Pliskovica na Krasu se izjavljajo s svojim podpisom za jugoslovansko deklaracijo od 30. maja 1917 ter izrekajo slavnemu Jugoslovanskemu klubu svoje popolno zaupanje, da bo isti tudi do končne zmage neustrašeno v edinstvi vztrajal za pravice troedinega naroda SHS, ki smo bili od začetka naše zgodovine le sužnji naših narodnih zakletih sovražnikov Nemcev, Lahov in Madžarov. Kako nas ti spoštujejo in cenijo, smo prebrivko spoznali že prej in posebno v tej svetovni prekuciji; zategadelj hočemo biti sami svoji neodvisni gospodarji na svoji lastni grudi pod svobodnim solncem habsburške dinastije. Čim večji je sovražnikov pritisk, tem večji naj bo naš skupni odpor! Le naprej z uma svetlim mečem! Po prizadevanju vrlih in zavednih domačih deklet iz Pliskovice in Kosovelj je podpisalo na belo nedeljo, dne 7. aprila imenovano izjavo 226 moških in 269 žensk. Istočasno so nabrale tudi za dr. Krekov spomenik 113 K. Splošno se je spoznalo, da so Kosovljanke bolj zavedne in požrtvovalne za skupno narodno stvar in zato naj se tudi potrudijo, da se bo po njih domovih pridno čitalo »D o m o v i n o«. Želeti bi bilo, da se v njih vas zopet povrnejo domačini iz begunskih taborov, kjer so še štiri družine, ki koprneče hrepene po svojem domu. Tam morajo živeti v vladnih barakah in ravnotako bi jim bile lahko tu na razpolago vladne domače barake prejšnje vojne bolnišnice v Kosovljah; v nekaterih hišah bi se družine stisnile po dve skupaj in tako bi se z združenimi močmi bolje živele in polje pridneje obdelavale. Poklicani faktorji naj se potrudijo, dokler je še pomlad tu, rešiti nesrečne begunce na domačo zemljo, ne oziraje se na A B C. V begunstvu mora zanje skrbeti vlada, doma pa bi jih preživljala aprovizacija, kar je nazadnje vseeno, a v gospodarskem oziru bi bilo pač veliko na boljšem. Pomagajte jim in jih rešite, dokler je še čas! Kdaj bodo posamezne hiše, ki so poškodovane po vojaštvu, popravljene? Kakor kaže, bo treba še čakati in tedaj bi moral človek doživeti dobo svetopisemskega Metuzala. Škoda, da nismo Marsovi otroci!

Zvonovi na Goriškem, kar jih je ostalo, ostanejo nadalje še doma in ne bodo rekvirirani. Cerkvena oblast je storila tozadevno potrebne korake in dobila zadovoljiv odgovor.

Tudi odvetniki se vračajo. Nekateri slovenski in italijanski odvetniki so že napovedali svoj prihod v Gorico, nekaj jih je že tu. Odvetniška zbornica ima svoj urad v Gledališki ulici št. 4.

Eksplozivna snov se bo odslej vendar hitreje odstranjevala. Vojaško poveljništvo v Gorici naznanja občinam po namestništveni ekspozituri v Gorici, da se pospeši nabiniranje municije, raztresene po vsem nekdanjem bojnem polju. Zadnji čas, da se to zgodi, ker žrtev je že čez vso mero preveč.

Gospodarstvo.

Oprostitev planšarjev. Kakor doslej, se bodo dovoljevali planšarjem tudi letos dopusti, oziroma oprostitev in sicer od 1. maja do 15. oktobra. Oprostitev se bodo dovoljevale le nujno potrebnim planšarjem letnikov 1868. do 1893. Prošnje za oprostitev je tako vložiti pri okrajnem glavarstvu. Zaradi hitrejšega poslovanja priporočamo, da izpolnijo županstva za vsakega posameznika uradno »oprostitveno razvidnico«, ki naj se s prošnjo vred čimprej vloži pri okrajnem glavarstvu.

Zrebcarna na Selu pri Ljubljani je sporočila c. kr. kmetijski družbi, da je v zrebcarno na Selu dodeljenih šest žrebecov, ki ostanejo tamkaj do 1. julija. To pričujemo v vednost interesiranim konjerejem.

Odškodnina za vojaške konje. Glasom nove naredbe najvišjega vojnega poveljstva imajo posestniki, ki so kupili na vojaških licitacijah konje, a so jim tekom prvih 14 dni poginili, pravico do odškodnine za vse take slučaje do 15. julija 1917 nazaj.

Stroge določbe glede prometa z živino. C. kr. deželna vlada Kranjska je odpravila pravico županstvom izdajati potrdila za nakup plemenske živine. Župani odslej torej nimajo več pravice izdajati potrdila, s katerim je smel rejec za lastno porabo plemensko in delavno živino nakupiti kjerkoli. Ves promet, tudi s plemensko živino, se ima vršiti le po zaupnikih »Kranjskega deželne-ga mesta za vnovčevanje živine v Ljubljani«. Ako kak rejec potrebuje plemensko živino, se obrne lahko na zaupnika »Kranjskega deželne-ga mesta za vnovčevanje živine«, ki mu jo potem preskrbi. — Po ukazu deželne vlade imajo zaupniki »Kranjskega deželne-ga mesta za vnovčevanje živine« pravico tudi prisilno odvzeti plemensko živino rejcem, ki jo imajo razmeroma dosti in jo oddati drugim rejcem, ki oddajo klavno živino ter plemenske nimajo. Take odvzeme in oddaje smejo zaupniki »Kranjskega deželne-ga mesta za vnovčevanje živine« izvršiti tudi potom prisilne rekvizicije, ako ne gre za lepo. Prisilno rekvizicijo dovoli c. kr. okrajno glavarstvo na predlog zaupnika. Prisilno rekvirirana plemenska žival se ima pripeljati k dobavi ter se pri dobavi odda drugemu rejcu, ki odda klavno žival za dobavo. Ceno določi pri prisilni rekviziciji pri dobavi zaupnik in sicer od 1—25% višje, kot je nova cena za živino in to po kvaliteti in vrednosti. Ako se zdi onemu, ki se mu plemenska žival siloma vzame, da se mu godi krivica, ima pravico zglasiti se pri c. kr. uradnem živinozdravniku pri dobavi, ki more rekvirirano žival oprostiti in sicer po zaslišbi zaupnika »Kranjskega deželne-ga mesta za vnovčevanje živine« oziroma pristojnega župana ali drugih verodostojnih oseb. — Ako kak zaupnik »Kranjskega deželne-ga mesta« določi kako klavno žival za oddajo vojaško ali civilno, ima dotični rejec pod kaznijo do 5000 K prignati klavno žival k določeni dobavi. Prigon na navaden poziv zaupnika se smatra kot prostovoljna oddaja ter gre rejcu nova cena, to je 1 K višje od cene, ki je veljala do 20. marca 1918. Ako na navaden poziv zaupnika rejec ne prižene klavne živali k dobavi, predlaga zaupnik takoj prisilno rekvizicijo pri c. kr. okr. glavarstvu, ki se nato izvrši z žandarmerijo ali pa z vojaško asistenco. Prisilno rekvirirana klavna živina se spravi k naknadni posebni dobavi ter prejme rejec staro ceno, torej 1 K manj pri kilogramu, kot bi dobil, ako bi bil žival prostovoljno oddal. Povrh pa ima nositi tudi še stroške vse rekvizicije, ki se mu odtegnejo pri kupnini. Ako kdo misli, da bi se mu zgodila z odvzecom klavne živine krivica, more se že pri prvi oddaji, ki se vrši le na navaden poziv zaupnika, zglasiti pri prevzemni komisiji pri dobavi, da mu prevzemna komisija žival oprostí. Ravno tako pa se lahko zglasí pri prevzemni komisiji tudi, ako je žival prisilno rekvirirana, da

mu prevzemna komisija žival oprostí. — C. kr. okrajna glavarstva so začela tihotapstvo živine iz Kranjske veliko strožje kaznovati kot doslej ter bo zadela vsekega tihotapca, kakor tudi rejca, ki prodaja živino čez mejo, mnogo strožja kazen kot doslej.

18 vagonov poštnih zavojev zaplenjenih. Na Reki so zaplenili v poslednjem času 18 vagonov poštnih zavojev z živili. Zavotki so bili oddani na Hrvatskem in namenjeni bajé prekupčevalcem na Reki, ki živila potem za ogromne cene prodajajo naprej v Avstrijo. Del tega blaga je že pokvarjen.

Ribolov ovira pomanjkanje mrež. Stare mreže so se potrgale, novih pa ni. Nemčija je namreč l. 1916. zabranila vsak izvoz mrež in tkanin. Vse leto so se vršila med Nemčijo in njeno zaveznicavo Avstrijo pogajanja zaradi mrež in udobnosti, ki naj bi jih dala Avstrija Nemčiji v povračilo za mreže. Sedaj je pa Nemčija ta pogajanja kratkoma lo pretrgala in odklonila dovoljenje za izvoz.

Uporaba usnja med vojno. Vojna zahteva od dne do dne več usnja za se. Dočim se je v začetku vojne usnje vporabljal največ le za izdelovanje čevljev, ga sedaj bolj in bolj porabljajo kot nadomestilo za druge snovi, ki jih pri nas ne moremo več izdelovati in pridobivati. Usnje se danes uporablja za stvari, za katere se v mirnem času nikdar ni uporabljalo. Iz njega izdelujejo sedaj bolj in bolj obroče za avtomobilska kolesa. Tovorna živina, ki prenaša tovore po hribih, je opremljena z usnjenimi jermeni, ker ti najlažje vzdržijo vpliv mokrote, potu in prahu. Moštvo na podmoških čolnih, na avtomobilih, zlasti pa na zrakoplovh dobiva usnjeno obleko. Velikansko množino usnja porabijo transmisije v munijskih tovarnah. Na milijone morskih min je treba opremiti z usnjenimi zamaški. Razventega pa porabi vojaštvo na bojnem polju in v zaledju neprimerno več obučala kot bi se ga porabilo v mirnem času.

Strojne zadrugé. Radi vojnih razmer je nastalo tudi na Francoskem tako veliko pomanjkanje poljskih delavcev, da kmetom drugega ni preostalo, kakor nadomestiti človeško silo s stroji. Ustanavljajo velike zadrugé, ki naj preskrbujejo za najnovejšimi stroji kar cele pokrajine. V okrožju Pontoise n. pr. so ustanovili strojno zadrugo, ki je kupila naenkrat 32 motornih plugov za 500.000 frankov. Orjejo v 22 občinah in preorati imajo 2700 ha žitnih polj in njiv.

Pospeševanje kmetijstva s stroji. Poljedelsko ministrstvo v Italiji je med vojno kupilo zelo veliko število motorjev in kmetijskih strojev z namenom, da jih da na posodo kmetom. Izposojujejo jih za to posebej določene izposojevalnice. Na leto se sme stroje posoditi posamezniku kvečjem dvakrat po 14 dni. Troške za prevoz, za vzdrževanje in uporabo nosi izposojevalec. Kdor si stroj izposodi, mora po uporabi poročati, kake uspehe je imel z njim.

Kdaj smeš konja odeti v hlevu? Ako nočeš, da škoduješ zdravju konja odeni ga v hlevu le v naslednjih slučajih: 1. Če pride žival v hlev mokra bodisi od potu, od dežja ali snega; 2. če si konja dal ostriči, ker je žival v tem slučaju zelo občutljiva; 3. če je prepil v hlevu. Ako konja prevažáš v železniških vozovih, v katerih je navadno prepil, ga tudi pokrij z odejo. Ako bi imel konja v hlevu vedno pokritega, bi se mu koža omehkušila. Žival bi se ob vsaki najmanjši priliki prehlajevala. Utrjenim konjem zraste po zimi bolj gosta dlaka, ki ga zadostno varuje pred mrazom. Gostejša dlaka ne zraste konju, ki bi bil vedno odet. Zato je po zimi takega konja zdravje vedno v nevarnost.

Vpliv teže krav na njih vrednost in vporabnost. Preskušnje dokazujejo, da so lahke krave za mleko, meso ali delo najslabše. Najboljše so krave, ki tehtajo od 600 do 650 kg, dočim popuščajo na svoji vporabnosti in vrednosti težje krave.

Ali ima rojstni mesec vpliv na rast živine? Kakor kažejo znanstvene preiskave, nimajo prav oni, ki mislijo, da so najbolj utrjena in živahna teleta, ki so se rodila v jeseni. Naj so bila teleta rojena katerikoli mesec, ko postanejo krave, ni v tem oziru med njimi nobenih razlik.

Napoved vojne hroščem. V Svici je vlada ukazala občinam, v katerih je letos hroščevo leto, da morajo pobirati in uničevati majnikove hrošče. Vsaka občina je zavezana nabrati na 1 ha svojega ozemlja najmanj 4 litre hroščev. Nabrane hrošče je ali pokrmiti, ali pa oddati centrali za umetna krmila. Švicarski gospodarski urad, ki je izdal to odredbo, pravi, da je neobhodno potrebno, ako se hoče obvarovati redka živila občutne škode. — Pri nas bo morda izdan podoben razglas, a razglasili ga bodo šele junija ali julija, ko hrošči vse pojedó in uničijo. Modrost zelene mize deluje počasi, a gotovo!

Kaj dobi Ukrajina? Iz Kijeva (Zakaj ne z Dunaja?) poročajo, da dobi Ukrajina od Avstrije petrolej in bencin, od Nemčije pa premog in koks. Poljedelsko ministrstvo v Ukrajini je bilo obveščeno, da so osrednje države poslale 2000 plugov, ki so že prišli čez mejo.

Pridelki Ukrajine. Ukrajina je izredno rodovitna dežela. V mirnih časih pridelala 150 do 200 milijonov meterskih stotov žita. In sicer 55 odstotkov pšenice, 25 odstotkov ječmena in 20 odstotkov rži ter poleg tega še 30—40 milijonov meterskih stotov prosa. Iz prosa izdelujejo jedilno olje in je prišlo 22 vagonov takega olja v obmejno gališko postajo Podwołoczysko. Sladkorne pese pridelajo Ukrajinci 100 milijonov meterskih stotov. Na približno 50.000 hektarjih zemlje raste tobak. Vina pridelajo nad milijon hektolitrov. Krompirja sadé manj, ker imajo drugih živil v izobilju. Svojo živino, okoli 30 milijonov konj, goved in ovac, gonijo na pašo, ki je tako izdatna, da ni treba velike nasaditve krmil. Jajec izvozi Ukrajina na leto do 60.000 meterskih stotov. — Glede dobave živil iz Ukrajine poročajo »Berliner Tagblatt« iz Kijevu: Po dolgih težavnih pogajanjih so v tork ukrajinski, nemški in avstrijski delegati podpisali pogodbo za dobavo okroglih 60 milijonov pudov (1 pud = 16'4 kg) krušnega žita in sočivja. Ukrajina mora dobaviti meseca aprila 9, maja 15, junija 20 in julija 19 milijonov pudov. Žito so baje že začeli pošiljati. To velja torej za Nemčijo in ne za nas. Mi smo dobili doslej malenkost čebule in popra, da si lahko »posladkamo« življenje. — Iz Črnovic pa je dobila »Gazeta Wiczerzna« iz krogov vojaške uprave poročilo: Glede na težkoče izvoza živil iz Ukrajine, na katere se je skliceval pred nekaj dnevi ministrski predsednik dr. Seidler, se smatra za potrebno, da se v Ukrajini delujoče leteče kolone prehranjujejo iz etapne érte. V to svrhu je dal blagovni nakupni in prodajni zavod 100 vagonov gališke moka na razpolago. Moka je že odšla v — Ukrajino. Nadaljni transporti slede še v doglednem času. Živež pošiljajo torej naši vojski v Ukrajino. A mi čakamo, da pridejo živila odondot!

Sladkor. Pred vojno smo imeli v izobilju sladkorja. Sedaj manjka tudi tega živila, dasiravno smo ga sami izdelovali toliko, da smo ga prodajali v velikih množinah v tuje države. Sladkor se prideluje predvsem iz sladkorne pese ali pa iz sladkornega trsta. Sladkor iz sladkornega trsta je prekomorski in se prideluje v vročih deželah, predvsem v srednji Ameriki in Južni Aziji. Sladkorna pesa raste skoro po vseh deželah, le na Angleškem ne, ker je podnebje preveč moko. Tretjino tega sladkorja iz pese so pridelale Nemčija, Avstro-Ogrska in Rusija, ostalega Francoska, Zedinjene države, Belgija in Nizozemska. Odkar je izbruhnila vojna, se pridelala sladkorja iz pese vedno manj. Dočim se ga je pridelalo leta 1914/15 — 151'66 milijonov stotov, ga je bilo leta 1916/17 le še — 96'28 milijonov meterskih stotov. Nasprotno pa množina sladkorja iz trsta raste. Letina 1914/15 ga je dala 209'58 milijonov, letina 1916/17 pa že 223'59 milijonov meterskih stotov. Te številke nam povedo, da naša sladkor. industrija propada. Pri nas je sladkorja vedno manj, ker ne obdelujemo več toliko polja in ker nam je izpodvezan izvoz na Angleško in drugam. Na drugi strani pa dobivajo Angleška in ostale dežele, kamor smo uvažali sladkor, iz prekomorskih dežel. Amerika in Azija nas bosta trajno izpodrinili in naša cvetoča sladkorna industrija tudi po vojni ne bo mogla izvažati sladkorja.

pili z oboroženo silo in bodo sami spravili živino k dobavam. Za vso živino, ki je bo vojaštvo spravilo k dobavam, se bo plačevala znižana cena, oziroma prejšnja stara cena, torej 1 K manj za kilogram žive teže, kot sicer, po vrhu pa se odbijejo še rekvizijski stroški. »Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani« se je že zdavnaj balo, da pride navedena odredba vojnega ministrstva, ker je v nekaterih krajih zelo veliko živine manjkalo ter so bile dobave brezuspešne. »Deželno mesto« se je branilo, kolikor časa se je dalo vojaških rekvizicij ter svetovalo in prosilo kmetovalce, naj rajše dajo prostovoljno živino, kakor z vojaško silo. Žalibog, da so nastopali različni hujskači, ki so odgovarjali ljudem, naj ne dajo predpisane števila živine za vojaštvo. Ako zaupniki »Deželnega mesta« ne bi določili pri rejcih predpisane števila živine za odvzem, bodo morali takoj nastopiti župani uradno ter sami določiti, katera živina naj se odvzame in sodelovati pri rekvizicijah brezplačno. »Deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani« sedaj drugega nasveta ne more dati rejcem, kakor tega, da oddajo, ako kak zaupnik določi kako žival za oddajo, ob pravem času brez izgovora k dobavi. Zaupniki bodo vzeli tisto živino, ki se razmeroma, čeprav težko, pa vendar najlože pogreša. Brez žrtev pa itak ne gre.

Slovenski poslanci in gospodarske zadeve. Vnebovpijoče razmere, ki jih je zakrivil okrutni rekvizijski sistem grofa Claryja na Štajerskem, so povzročile, da so si slovenski poslanci v Mariboru ustvarili posebno poslovalnico za ta vprašanja. Ta poslovalnica uraduje v Cirilovi tiskarni. Dne 4. aprila se je vršilo zopet posvetovanje o bodočem rekviriranju živine, sena in slame, o dobavi obleke in obutve za kmečko ljudstvo in o oprostitvah kmetijskih delavnih moči.

Velikanska električna centrala se gradi v Falu pri Mariboru. V ta namen so napravili čez Dravo jako velik jez in tako pridobili vodno moč za štiri velike turbine po 6500 konjskih sil, skupno torej 26.000 konjskih sil. To bo zadoščalo za vso Spodnjo Štajersko. Podjetje bo veljalo 40 milijonov kron.

Maksimalna cena za surovo maslo, karkoršnega izdelujejo na kmetih, je določena na 16 K, za kuhano maslo pa 18 K za kilogram. Prekupovalci smejo prodajati navadno surovo maslo po 17 K 60 vin, maslo pa po 19 K 50 vin.

Požikuz velja. Lansko leto sta dva kmeta na Gorenjskem v pomanjkanju krompirja posadila po tri in tri krompirjeve poganjke skupaj prav toliko narazen, kakor se navadno sadi krompir. Požikuz se je baje dobro obnesel in sta dobila v jeseni iz poganjkov enak pridelek, kakor bi bila posadila narezan krompir. Kdor ima torej premalo semenskega krompirja, naj ga požikuzi nadomestiti na gori omenjeni način s poganjki (kalmi).

Sejte lan in konoplje! Vračamo se v stare čase, ko smo si pridelovali platno sami. Tujega blaga za perilo in obleko še dolgo ne bo, zato sejte lan in konopljo! Seveda, kdor si more priboriti kaj semena. Vlada se ni pobrigala zanj; na kmetih ga imajo pa še malokje.

Preizkušnja kaljivosti semen zelenjave. Pri sedanjih visokih cenah semen zelenjave je velikega pomena, če vsakdo, ki se peča z pridelovanjem zelenjave, natančno ugotovi odstotek kaljivosti različnih semen, predno jih vseje. Zgodi se dostikrat, če smo primorani kupiti semena, kar je v največ slučajih, da dobimo staro seme, ki več ne kali. Vsak previden gospodar bo vsled tega, predno bo seme vsadil, preizkusil njegovo kaljivost, da si zamore, če poskušnja negativno izpade, pravočasno preskrbeti še drugo seme. V ta namen se odšteje pri semenih manjše velikosti po 100, pri večjih 50 zrn, da se lažje določi odstotek. Pri tem odbiranju je treba postopati tako, da bo končni uspeh pokazal najbolj pravilno sliko. Tako n. pr. če imamo shranjeno seme v kakšni posodi, vzamemo enak del zrn z vrha, sredine in od spodaj. Vseje se seme v kako posodo, napolnjeno s peskom. Isti uspeh se doseže, če se seme vloži med 2 lista pivnika. Kaljenje je treba pospešiti z umetno toploto 20° Celzija. Cel čas preizkušnje pa je treba, da ima seme dovolj vlage in zraka.

Kako dolgo potrebuje seme zelenjave, da kali. Seme kali tem preje, čim bolj je zarodek mlade rastline v semenu razvit in na čim manjši odpor zadene vlaga, ki jo vsrkava seme v sebe. Tako potrebujejo semena, da kalijo dni: kolerabe 4—6, čebula 10—14, fižol 5—8, grah 3—4, ohrovt 4—6, zelena 14 do 16, korenje 10—12, kumare 5—8, peteršilj 14—18, por 12—15, paradižniki 6—8, redkev 6—8, redkvice 5—8, solata 8—10, špinača 8 do 10, zelje 5—6.

Kako dolgo obdržijo semena zelenjave kaljivost. Pri pridelovanju in gojenju zelenjave, ki ima zlasti v današnjem času velik pomen, ni nič manj važno vedeti, kako dolgo obdrži kako seme kaljivost. Nekatera semena v poznejših letih preje kalijo in rastline iz njih donajajo več plodu, kakor pa mlada semena. So to semena kumar, melon in buč. Večina semen zelenjave pa izgubi kaljivost preje ali pozneje, nekatera že drugo leto. Izmed pri nas navadne zelenjave traja kaljivost semen pri kolerabah 4—5 let, čebuli 1—2 leti, fižolu 3—4 leta, ohrovту 4—5 let, karfijski 4—5 let, zeleni 3—4 leta, korenju 3—4 leta, kumari 6—9 let, peteršilju 2—3 leta, poru 2—3, paradižniku 6—8, redkvi 5 do 6, redkvice 4—5, glavnatu solati 4—5, špinači 4—5, zelju 4—5 let. Kaljivost semena je odvisna v prvi vrsti od dobrote semena, od zemlje, podnebja ter od pravilne setve in oskrbovanja setve.

Sadjereja. Drevesca, ki so bila v jeseni in sedaj spomladi vsajena, je treba temeljito zaliti. Spomladi vsajena drevesa se naj prav nalahko privežejo h kolu, da se zamorejo obenem s prstjo posesti in da ne ostanejo obviseti na kolu. Treba je očistiti drevje zalege in drugih škodljivcev. Velika pomoč proti škodljivemu mrčesu so ptiči pevci in nepevci, katerim se ima posvečati vsa pažnja. V vrtovih in sadovnjakih naj se obesijo hišice za ptičke.

V resnici bogat je samo tisti narod, ki je bogat na idejah; velik in plemenit je samo tisti, ki ima visoko in plemenito mišljenje; zapovedovati more le oni narod, ki zapoveduje z duhom; ljudstvo brez narodnega duha ne gospodari nad drugimi, nego jim služi.

Sim. Rutar (Zvon, 1882).

Ob Soči.

Cesar na Goriškem. Pogostoma se je zlasti zadnje čase izrekla želja, naj bi poklicani zastopniki trepečega našega ljudstva ob Soči stopili pred cesarja in mu potožili, kako hudo je življenje v osvobojeni Goriški. Cesar se je vedno zanimal za nesrečno Primorje in večkrat povdarjal, da se mora izdatno pomagati pri obnovitvi po vojni poškodovanih in pokončanih krajev. Sedaj je prišel pogledat in kar je videl, ga je moralo navdati z novo skrbjo za nesrečno deželo. Videl jo je od Kobarida do Devina, v Gorici se je mudil, v Brdih, povsodi, v Gorici, Tolminu in Sežani je čul iz ust ljudskih zastopnikov, kako radi bi obnovili Goričani svojo pokrajino, ali v to svrhu manjka vsega; beda vlada po selih in smrti kosil kar naprej. Cesar je pozorno poslušal pritožbe in obljubil izdatno pomoč ljudstvu, ki mu je v svojem skrajnem trpljenju izkazovalo spoštovanje in vdanost. Dana je cesarjeva beseda za pomoč Goriški, te besede se bomo držali, ta nam mora pomagati.

Da je Goriška slovenska, se je pokazalo ob cesarjevem obisku na vsej dolgi črti. Od gorovja do morja in v Gorici je čul cesar in njegovo spremstvo slovenski jezik tako pretežno, da so morali vsi sklepati iz tega, da stoji na slovenskih tleh in da mora biti ta zemlja slovenska. Onostran Soče tam dol v nižini pričinja šele furlanski živelj. Zato pa zahtevamo od uradne strani, da vpoštevava slovenski značaj Goriške in ne straši po svojih komunikacijah z oznakom »Friaul« za vso Goriško - Gradiščansko.

Cesarjeva zahvala primorskemu prebivalstvu. Njegovo Veličanstvo mi je naročilo, da naj naznanim prebivalstvu Goriške in Gradiščanske in Istre za iskrena čustva patrijotične vdanosti in zveste naklonjenosti povodom cesarjevega potovanja skozi te dežele Najvišjo zahvalo. Veseli me, da morem to javnosti naznaniti. — Baron Fries - Skene.

Zveza slovenskih županstev po vojni prizadetih občin na Primorskem je imela dne 4. t. m. v Gorici svoj sestanek, na katerega je prišlo nad 30 županov iz vseh treh glavarstev. Osrednji odbor na Dunaju sta zastopala poslanec Fon in Andrej Gabršček.

Zahteva se domače vojake klasifikacije B in C, ki bodo lahko opravljali vso vojaško službo in z veliko ljubeznijo in vnemo vršili poljska in obnovna dela. Zveza je zavzela stališče napram nemški pohlepčnosti po goriški pokrajini, proti kateri se bo naše ljudstvo upiralo kakor en mož, zavzela se je tudi za naknadno nakazilo begunske podpore v zmislu § 9. begunskega zakona za kraje, katere je smatrali za evakuirane, kakor na primer za Gorico. V Bukovini se postopa drugače kakor pri nas; tam se daje, pri nas se jemlje. Pisarna zveze slovenskih županstev je v Gorici, Gospodska ulica št. 14 (Breščakova hiša).

C. k. avstrijski sklad vojaških vdov in sirot je ustanovil in otvoril okrajne poslovalnice v Gorici in Sežani. S tem je vstreženo živi potrebi prebivalstva, ki bo odslej lažje prihajalo v stik s temi uradi, ki so se konečno preselili na domača tla. V kratkem se otvori tudi posebna poslovalnica za tolminski politični okraj s sedežem v Tolminu.

Za obnovitev Goriške si lahko vzamemo za vzgled Nemčijo, kako je ona organizirala poprave na severovzhodu Prusije po pregnanju Rusov od Mazurskih jezer. Časniki poročajo, da je bilo tamkaj porušenih 190 vasi in okolo 34.000 poslopj; od katerih je pripadalo 3100 na mesta in 31.000 na kmetijska posestva. Že junija 1915 je dobilo okolo 200.000 prebivalcev poškodovancev 125 milijonov mark podpore. Vse vodstvo je imel višji predsednik, vojna kreditna banka in drugi zavodi, tako, da je bilo vsako izkoriščanje, kakor je to zgoraj omenjeno, izključeno. Stavbno vodstvo je bilo izročeno 17 stavbnoposvetovalnim uradom, katerim so načelovali okrajni arhitekti. Glede obrtništva so se sprejemali v prvi vrsti domačini in so se za sprejemanje ustanovili posebni oddelki pri obrtni in trgovski zbornici dotičnega ozemlja. Tako je bilo možno, da je bilo od 600.000 hektarov v spomladi 1916 do 64.000 vse obdelano; za to delo je izdala država okroglo 55 milijonov mark iz državnih sredstev. Pri naših razmerah bodo seveda zadoščale manjše svote za popravo Gorice in drugih delov. Zato smemo pa tudi upati, da se država kmalu odloči za izpolnitev svojih dolžnosti.

Za aprovizacijo. Furlanskemu poslancu dr. Bugattu je obljubil ministrski predsednik Seidler glede aprovizacije za Goriško, da se odslej določitev in pošiljatev živil za Goriško-Gradiščansko popolnoma loči od tržaške aprovizacije in bo mogoče redno prehranjevati Goriško-Gradiščansko.

Da bi se vrnili slovenski in furlanski duhovniki, ki se nahajajo v italijanskem vjetništvu, in sicer vsaj oni, ki so že stari 50 let, se je zavzela cerkvena oblast pri zunanem ministrstvu. Med Slovenci so ti-le: Ludovik Kumar, župnik v Biljani, Jakob Pirih, vikar v Vipolžah, Josip Kalin, kurat v Drežnici, Matija Ivančič, vikar v Cerovem, Andrej Uršič, župnik v Slorencu pri Neblem, Josip Leben, kurat v Libušnjem.

Odstranite municijo! To je strašno! Koliko otrok je že poškodovanih po razni municiji, katere je vse polno še po deželi raztresene. Pa tudi odraslih se je obilo ponesrečilo. Takih nesreč pa ne bo še konca dolga časa, ako se municija ne odpravi. Iz Oseka nam poročajo o novi nesreči. Vojak Ivan Rožič je prišel na dopust. Dobil je granato in jo razbijal vpricho otrok. Granata je eksplodirala in vojak je obležal mrtev, mrtva je tudi sedemletna Leopoldina Mladovanova, 11letni Alojzij Mervič je težko ranjen po obrazu in životu, več drugih otrok je tudi ranjenih. Pripeljali so jih v goriško bolnišnico. Ubita je bila tudi krava neke sosede. Zadnji čas je pač, da se dežela očisti municijske nevarnosti. Potem pa priporočamo previdnost. Oseški slučaj nam kaže skrajno lahkomišelnost in neprevidnost.

Tedenske vesti.

— **Ščuvanje proti manifestacijskemu shodu v Št. Janžu.** Iz Maribora nam pišejo: Spodnještajerski nemčurji so proti slovenskemu manifestacijskemu shodu v Št. Janžu, ki se je vršil v nedeljo, dne 7. aprila, zagnali v zadnjem hipu velik krik in vik. Prednjačilo je par nemčurjev iz Spod. Dravograda, ki so n. pr. v »Marburger Zeitg.« z dne 7. aprila naravnost pozivljali mariborske in celjske Nemce, da naj pridejo v velikem številu v Spodnji Dravograd, ozir. v Št. Janž »si ogledat slovenske hujskače«.

— **Tudi na Kranjskem preganjajo deklaracijo?** Te dni je patroliral neki orožnik iz Drage po okolici ter zasliševal ljudi, kdo je podpisal deklaracijo in kdo zanjo agitiral. Orožnik je grozil, da bodo vsi, ki so deklaracijo podpisali, naznanjeni deželni vladi in da bodo od aprovizacije izobčeni. Iz tega slutimo, da je orožnike najel grof Attems, najžalostnejši predsednik kranjske dežele. Doslej smo moža puščali na miru; če želi boja, mu slovensko časopisje postreže tako, da mu bo bridko žal. Naši poslanci store vse, da se orožnik in njegov gospod zavesta, kje sta.

— **Ljubljanski cenzor** je postal, odkar ne zaseda državni zbor, zopet zelo podjeten; grofa Czernina govor pa mu je pogumnost podesetoril. Mož nam ni imponiral takrat, ko je zapiral ljudi na podlagi ovadb blaznikov in zaradi pisem avstrijskih konzulov, ki jih je zamenjal s srbskimi ministri, in ne imponira nam danes, ko vihti mesto bridke sablje debel svinčnik. Vse naj le eno: Ni še vseh dni konec, in kdor se poslednji smeje, se najbolje smeje. Poskrbljeno je, da ostanejo čini tega moža nepozabni v zgodovini Slovencev. Kaj nam konfiscira, naj razvidijo naši čitatelji iz sledeče zbirke: kratko vsebino poslanice kneza Lichnowskega je črtal vso, dasi so jo drugi listi prinesli neskrajšano; če poje Vid, da naši Janezi z navdušenjem natepajo repo in korenje, nam konfiscira ne le korenje in repo, nego še Vidov podpis; — če poje Vid, da je današnja špaga tako za nič, da se na nji še obesiti ne moreš, je konfiscirana špaga z Vidom vred; — iz govorov naših državnih poslancev na žalskem shodu nam konfiscira vse, kar se tiče Nemcev, ki niso Turki; če napiše posl. Ribnikar, ki je kot tržni nadzornik in vodja mestne aprovizacije o našem stanju z živili gotovo bolje poučen kot cenzor, da z živili ne bo vedno bolje in da se bo moral skleniti mir že zaradi svetovnega glada, gre modri cenzor in črta vse. Če pa spremenimo v »sršenu« besedo »gospodje« v »Angleže« ali »Francoze«, smemo »sršena« priobčiti v celem obsegu. To nas spravlja na misel, da bomo v bodoče pisali: Czernin je najmodrejši diplomat . . . Seidler je najgenialnejše državnik . . . mir z Rusijo je najpravičnejši mir v vsej zgodovini . . . nadkomisar Skubl je najbrihtnejši policaj . . . dr. E. Pajnič najboljši državni pravdnik pod solncem. Potem, upamo, bo cenzor zadovoljen z nami, mi bomo zadovoljni z njim in naši čitatelji bodo zadovoljni z »Domovino«, ker bomo vedeli resnico, kakor rimski augurji, ki so se srečavali, se molče muzali ter se izvršno razumeli. Naš narod je namreč nadarjenjši in bistrovidejši kot marsikateri v državi. Zato nas čisto nič ne skrbi, da bi nas ne razumel, čeprav začnemo trditi, da je tinta bela, pelin sladak, slaba vest prijetna in falotstvo nad vse častno.

— **C. kr. državna obrtna šola v Trstu.** Dne 15. aprila 1918 se otvori v Trstu na c. kr. državni obrtni šoli v ulici Dobler št. 4 ženska obrtna šola za šivanje perila, prikrojevanje oblek ter za ženska ročna dela (čipke in vezivo). Poučevalo se bo tudi v gospodinjstvu. Pouk bo obsegal tri razrede in bo trajal tri leta. Poučevalo se bo kajpada izključno v — laškem jeziku.

— **Konsorcij za slovensko gledališče v Ljubljani** je nabral doslej v deležih po 100 K že nad 200.000 kron. Deleži se podpisujejo pri Jadranski in Kreditni banki, pri Kmetijski posojilnici in Zadrudni zvezi v Ljubljani.

— **Posnemajte rodoljubje v dejanjih.** Časih so hvalili kot rodoljube po deželi može, ki so znali družbo zbrati, v veseli družbi veselo zapeti in pri tej priliki tudi kake kronce zbrati za dober namen. Idealnost je bila pre-

ozko združena s telesnostjo in užitkarstvom. — Tudi v tem pogledu iščemo novih in uspešnejših potov: ne omamljati, da se človeku odpre mošnjiček, ampak v popolni jasnosti in preudarnem spoznanju naj se nam odpre duša in srce za politično in narodno probujo v jugoslovanskem smislu s tem, da širijo jugoslovansko časopisje med ljudstvom. Kot velik čin na tem polju danes s hvaležnostjo in priznanjem bilježimo vest, ki prihaja z naše severne narodne meje: gospod Viktor Kukovec v Ljutomeru je nakazal upravništvu »Domovine« 360 K naročnine za 40 naročnikov lista iz Ljutomerskega okoliša. Sledite dobremu vzgledu!

— **Trst in Slovjeni ali Slovani.** Iz Prage nam pišejo: Trst je imel po ljudskem štetju 1910. leta 190.913 prebivalcev — avstrijskih državljanov, od katerih 67.910 še ni bilo v mesto pristojnih, med temi tudi 44.535 ali 65 odstotkov Jugoslovancev ali Slovencev in 14.673 ali 21 odstot. Italijanov. Iz tega je videti, da je Trst navezan, kar se tiče človeškega materiala, predvsem na jugoslovansko ali slovensko zaledje: Primorsko, Kranjsko, Koroško, Štajersko in hrvaško-srbsko ozemlje. Izmed slovenskih priseljencev je okoli 33.000 Slovencev, torej skoro polovica vseh, ki še niso v Trst pristojni, saj pa tudi slovenski živelj kompaktno sega v samo mesto Trst. Mesto Trst ima potemtakem odločno značaj italijansko-slovenskega mesta, česar pa Italijani doslej niso hoteli upoštevati. Da, sedanja politika italijanske reprezentacije mesta Trsta napram Slovcem je bila indirektna podpora vsenemškega »Dranga nach Süden«, ki ima za cilj, iz Trsta napraviti drugi Hamburg.

— **Preganjanja.** C. kr. poštar in veleposestnik v Ivanjkovcih gosp. Lovro Petovar je bil leta 1916. od graškega vojaškega sodišča obsojen na 18 mesecev težke ječe ter je to sodišče preganjalo tudi njegovo ženo. Na njegovo pritožbo ga je višje deželno sodišče v Gradcu sedaj brez obravnave popolnoma oprostilo.

— **Dvojna mera.** V Silvestrovi noči je ptujski geometer, zagrižen hajlovec Stefan Ensbrunner iz narodnega sovražstva ustrelil v kavarni »Evropa« narednika Božidarja Grahorja, ker je Grahor pel hrvaško pesem. Državno pravdnništvo je preiskavo zaradi umora takoj ustavilo in odstopilo akt ptujskemu okrajnemu sodišču. In nedavno je bil obsojen nemški zagriženec Ensbrunner samo zaradi prestopka pijanosti po § 523 kaz. zak. le na šest tednov zapor.

— **Nemški »Volkstagi«.** Štajerski Nemci se trudijo po raznih »Volksratih«, da bi napravili v javnosti razpoloženje proti naši zahtevi za samostojno Jugoslavijo. Kakor nam poročajo iz Maribora, namerava tudi tamkaj prirediti »Nemško društvo za Maribor in okolico« svoj nemško-nacionalni »Volkstag«, ki bi naj manifestiral proti Jugoslaviji. Sicer tem »Volkstagom« ne pripisujemo bogznanjo kolike važnosti, vendar, dobro bi bilo, da bi se tudi Slovenci v Mariboru in okolici zbrali na manifestacijskem shodu, da se izreko za Jugoslavijo. Tak shod bi bil posebno važen, ker bi pokazal vsemu svetu, da Maribor ni nemška posest, še dosti manj pa mariborska okolica.

— **Poslanec Markhl in zadeva dr. Pivka.** Iz Celja nam pišejo: Poslanec višjesodni svetnik in c. in kr. rezervni oficir Markhl je prišel v hude stiske, kajti dognano je, da so bile njegove obdolžitve napram rezervnemu nadporočniku in profesorju mariborskega učiteljskega dr. Pivkotu zasnovane na podlagi prav enostavnih, nemško-nacionalnih laži, ki so si jih izmislili dr. Pivkovi narodni sovražniki. Poslanec Markhl se v dolgoveznih člankih pere in tudi dunajska »Deutschnationale Korrespondenz« ga skuša potegniti iz blata. Junaka v zaledju, posl. Markhla, ki zna tako imenitno ovajati, pa je danes tudi silno strah. Priobčuje neko pismo, o katerem trdi, da so mu je poslali trije slovenski častniki iz Ljubljane, »ki so nekaj prisegli«. Nam se zdi, da bi posl. Markhl najbrže rad postal — javno zanimiv in nič drugega!

— **Mariborski Nemci.** Nizkotnejših ljudi, kot so mariborski Nemci in njih protestantovsko trobilo »Marburger Zeitung«, ni lahko najti. Ta list se zaganja celo v vse one državne funkcije, ki so se udeležili po-

svetovanj »poslovalnice spodnještajerskih slovenskih poslancev« dne 4. aprila. Prav posebno jo bode v oči, da se je posvetovanja soudeležil tudi dr. Lajnsič, vodja mariborskega prehranjevalnega urada. Ker ta gospod skrbi po možnosti za prebivalstvo okraja, tudi kmetovalstva, jim je posebno v želodcu in vsak hip ščuvalo proti njemu, kakor da bi bil on kriv — prehranjevalne mizerije mesta, ki je glede aprovizacije izročeno popolnoma nezmožnim nemško-nacionalnim agitatorjem in magistratnim klikovcem.

— **Uničen Schillerjev hrast v Celovcu.** V Schillerjevem parku v Celovcu so neznani zlikovci nažagali takoimenovani Schillerjev hrast. Menda ne bo preostajalo drugega, kakor odžagati ga popolnoma. »Freie Stimmen« v svoji zagriženosti seveda sumničijo Slovence, češ, da so hoteli s tem činom prikriti nemški značaj Celovca. Kdo pa je poškodoval Jahnov spomenik v Mariboru?? Nemški dijaki! Kaj če bi bilo s Schillerjevim hrastom tudi tako?!

— **Hrvatska opera in opereta v Ljubljani.** Tekom maja in junija t. l. želi hrvaško kazališče iz Osijeka v deželno gledališče v Ljubljani prirediti 60 predstav ter uprizoriti 8 velikih oper ter 10 modernih operet z osobjem nad 70 ljudi. O tozadevni prošnji odloči te dni kranjski deželni odbor. Z umetniškega in narodnega stališča je namero osješkega gledališča najtopleje pozdravljati.

— **Kipar Alojzij Progar umrl.** Po dolgi mučni bolezni je umrl v Celovcu dne 29. marca akademični kipar Al. Progar, doma iz Mirne peči. Učil se je kiparstva na dunajski akademiji. Potoval in študiral je pozneje tudi še po Italiji. Pokojnik je ustvaril zlasti mnogo cerkvenih del za naše, pa tudi za nemške cerkve ter več nagrobnih spomenikov.

— **Slovenec, učitelj borjenja M. Neratič umrl.** Nedavno je umrl na Dunaju od kapi zadet naš rojak Mihael Neratič. Živel je mnogo let v Berlinu ter je bil v berlinskih športnih krogih dobro znan.

— **Potresi na Dolenjskem.** Iz Cerkelj pri Krškem poročajo, da so bili na Dolenjskem precej močni potresi dne 13., 15. in 20. marca. Slišati je bilo vsakokrat močno bobnenje, treslo se je zidovje in tramovje; tu pa tam so se pokazale v zidovju celo male razpoke. Druge škodice ni bilo, samo ljudje so se razburili.

— **Iz prememba voznega reda južne železnice.** Z dnem 4. aprila so se izvršile pri južni železnici sledeče izpremembe: brzovlak št. 2/A, ki je doslej odhajal iz Trsta ob 7. uri 15 minut, bo odhajal ob 6. uri 55 minut. Brzovlak št. 6/A zvečer pa namesto ob 7. uri 37 minut ob 7. uri 25 minut. Brzovlak št. 5/A, ki je prihajal ob 10. uri 6 minut zjutraj, bo dohajal ob 10. uri 53 minut, a št. 1/A namesto ob 9. uri 53 minut ob 10. uri 20 minut zvečer.

— **Karte za tobak** se uvedejo v najkrajšem času. Istočasno se razdeli prodaja tobaka po okrajih.

— **Ruski vjetniki nič več vjetniki.** V kratkem izide ministrska naredba, ki bo določila, da se mora postopati z ruskimi vjetniki tako kakor z najetimi delavskimi močmi. Zato v bodoče ne bodo več primorani izvrševati posle kot vjetniki. Gibati se bodo smeli svobodno, posečati kavarne, gostilne, gledališče in sploh vse javne prostore. Tokom dveh do treh mesecev pošljejo one, ki to žele, nazaj v Rusijo; za one, ki nameravajo ostati pri nas, pa izidejo posebna navodila.

— *Čim bolj nas ovira v javnem življenju vlada, ki je nasprotna našim načelom, tem večjo dolžnost ima vsak izmed nas, da v zasebnem življenju razširja naše nazore in da tako množi naše vrste. Nikdar ne smemo izgubiti nade v bodočnost, pa naj se nam še tako slabo godi; nikdar ne smemo zaradi nevolje nad sedanjimi neugodami zavreči vsega in zanemariti svoje dolžnosti do bodočnosti. Poučevati ljudstvo, odpirati mu oči, privajati ga, da čita — to vse ne vodi takoj k velikim, očitnim uspehom, a v resnici je to edina varna in gotova pot k bodoči svobodi in ravnopravnosti. Zato bodi vsak, ki je že prišel k spoznanju, učitelj teh, ki tavajo še v temi, in tega ne more nikoli nobena vlada za braniti.*

K. Havliček.

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Posebnih dogodkov ni z italijanskega bojišča, ali obe-tajo jih. Francosko in angleško časopisje po-roča zadnje dneve ponovno, da pripravljajo avstro - ogrska armada veliko ofenzivo pro-ti Italiji. Kdaj se bo pričela, je odvisno od vremena. Ob Piavi in v tirolskih gorah se vršijo zadnje čase živahnejši manjši boji. V zračnih bojih se odlikuje zlasti stotnik Bru-movski, ki je dne 4. aprila dosegel svojo 28. zračno zmago.

Na francoskem bojišču so iz-vršili Nemci, ko je bil njih sunek proti Amien-su ustavljen, drug napad preko reke Oise na jug. Dosegli so nekaj uspehov ter potisnili svoje črte do kanala med Oiso in Aisno.

Na Finskem so Nemci izkrcali 12.000 mož ter zavzeli nekaj manjših krajev ob finski obali. Nemcem se je pridružila Bela garda, ki je zasedla Tammerfors. Ruske voj-ne ladje stoje v pristanišču Helsingfors, pri-pravljene, da jih potope, čim bi se Nemcem posrečilo zavzeti to pristanišče. Nekaj an-gleških in ruskih podmorskih čolnov so dali poveljniki že potopiti.

Iz Ukrajine poročajo, da so Nemci dne 8. aprila zavzeli Harkov.

Pri vseh političnih dejanjih nas mora voditi hladna, vsake strasti prosta pre-udarnost!

Najprej bodi vsak našinec marljiv, de-laven, pošten, omikan človek, a šele potem rodoljub!

K. Havliček.

Minuli teden.

Czerninov govor pred nemškimi občinskimi svetniki na Dunaju je imel poleg zunanjepolitičnega škandala poglavitno po-sledico, da so se Čehi postavili v še ostrejšo nasprotstvo napram vsem nadaljnim vladnim korakom. Neslanosti grofa Czernina, ki hoče prezirati ves slovanski življenj v Avstriji, niso imele v notranje - političnem oziru drugega uspeha, kakor da so se Slovani še ožje zdru-žili in da so pripravljeni na skrajni boj proti temu krivičnemu sistemu. Czerninov govor pa je imel še drugo posledico. Na drugem mestu prinašamo poročilo o dogodkih v Sp. Dravogradu, jasno nam pa je že danes, da se bodo podobni dogodki ob naši meji in v krajih, kjer žive Nemci v bolj kompaktnih množinah, še pogosto ponavljali. Czernin je vzbudil najnižje instinkte v nemškem narodu in njega zadene vsa krivda, če se bo narod-nostni boj v naši državi poostiril do še nikdar znane velikosti.

Predsednik Zedinjenih držav Wilson je ob prvi obletnici vstopa Zedinjenih držav v vojno izrekel pomembne besede, da se hoče Amerika bojevati do skrajnosti, brez mere in brez meje do zmagovalnega konca, ki bo strl nemški militarizem. Kakor vedno, je ta Wilsonov govor vzbudil po vsem svetu veliko pozornost ter v Nemčiji provzročil, da dviga hidra vojne stranke zopet bolj stru-peno svojo glavo. Vojni podaljševalci v Nem-čiji zahtevajo sedaj iznova aneksije in vojne odškodnine.

V Ljubljani se je dne 3. aprila zvečer ustanovil slovenski glediški konzorcij, ki raz-polaga s približno 300.000 kronami. Kakor čujemo, je slovensko gledišče zagotovljeno in je otvoritev prihodnje glediške sezone od-visna edino le še od prepustitve gledišča temu konzorciju s strani deželnega odbora.

*Če Slovenec pest privzdigne,
ali če z mezincem migne,
krik nastane po vsem sveti,
da barbarji smo prekleti.*

Fr. Levstik (»Pavliha«, 5. 1870).

Raznoterosti.

* »Škoda, da niso ostali delj časa tu.« Pro-fesor dr. K. Samassa je napisal v »Bosnische Post« članek o bodočnosti Dalmacije. Govoreč o dobi francoske vlade v Dalmaciji od l. 1805—1814 pravi profesor Samassa: »Dalmatinci trdijo, da je francoski maršal Marmont tekom teh devet let več storil za kulturni napredek dežele nego Av-strija tekom vsega stoletja. Pripoveduje se, kar je bilo že večkrat tiskano, da je cesar Franc I. dobival v Dalmaciji na svoja vprašanja, kdo je zgradil ceste in pristanišča, vedno odgovor: »Francozi!« In cesar je pristavil na svoj sarka-stični način: »Škoda, da niso ostali delj časa tu!«

* **Srbska gledišča v Belemgradu.** Kon-cem minolega leta so se začele v razbitem in razsutem Belem gradu zopet dramske pred-stave. Zadnje čase se igra redno po trikrat na teden. Igrajo srbski člani bivšega kralj. srbskega pozorišča; vodja gledališča je hrvaški pisatelj drama-tik nadporočnik dr. Milan Ogrizović. Na progra-mu so srbske, hrvaške, starejše madžarske in nemške veselice in burke. Predstave se vrše za mestne ubožce v velikanski dvorani nekdanje srbske kazine na Terazijah, nasproti hotela Mo-skva. Kako velik je posej, dokazuje, da je prine-slo 6 predstav čistih 10.000 K. Zaspana Ljubljana je torej celo za — Belim gradom!

* **Maksim Gorkij in njegovo »Novo življe-nje«.** Najpopularnejši ruski pisatelj socialist Mak-sim Gorkij pobija v svojem časopisu »Novo živ-ljenje« z železno doslednostjo vlado ljudskih ko-misarjev ter ji očita, da je le ona kriva vse bede

na Ruskem, da je le ona kriva, da Rusija danes nima armade, niti zaupanja vase in vere v svojo bodočnost. Boljševiška vlada je zadržala ves tisk, meščanski in socialistični, na tak način, ka-kor si tega niti carska vlada nikoli ni upala storiti. Boljševiki se dolgo niso upali nastopiti proti Gorkemu in njegovemu listu, saj ga niso mogli proglasiti za sovražnika revolucije in socializma. Gorkij je vse svoje življenje pisal revolucionar-no in socialistično, saj je bil sam delavec in siro-mak, obenem pa najpogumnejši glasnik demokra-tizma, enakopravnosti ter svobode. Končno pa so se obupani boljševiki vendarle osmelili »Novo življenje« ustaviti ter postaviti Gorkega pred re-volučno sodišče. Gorkij se nima bati: resnico, ki jo je širil on, razširja danes dvajset drugih ru-skih listov izven ruskih mej in na milijone ru-skih somišljenikov.

* **Ženska policaj.** V židovski občini v Bos-kovcih na Moravskem so postavili 20letno Marijo Pamaček za policajca. Takoj prve dni se jej je po-srečilo, da je vjela roparsko tolpo.

* **General Rade pl. Gerba.** V Opatiji je umrl v 70. letu svoje starosti bivši hrvaški zborni poveljnik in tajni svetnik general Rade pl. Ger-ba. Izhaja iz stare ličke rodbine Krajišnikov. Kot brigadir je služboval svoj čas na Češkem. Pri-šedši v svojo domovino, je uvedel na Hrvat-skem v področju 13. zboru mnogo tečajev za analifabete, t. j. za vojake, ki ne znajo pisati niti brati. Spisal je tudi veliko množino vojaških spi-sov in člankov. Gerba je bil kremenit značaj, vr narodnjak, prijatelj detja in sledaljšča ter ni ni-koli zatajil svojega rodu. Vzgleden vojak! Kot zborni poveljnik je izročil cesarju Franu Josipu spomenico, v kateri se je z vso odločnostjo iz-javil proti surovemu in nizkotnemu postopanju hrvaške vlade pod banovanjem barona Raucha ter proti preganjanju Srbov. In po izbruhu vojne je zopet s spomenico opozarjal vladarja, da so lažnjive ovadbe raznih špijonov, ki so trdili, da so Hrvatje in Srbi iz kraljevine Hrvatske proti dinastiji Habsburžanov ter proti njihovi vladl. Rade pl. Gerba je bil eden izmed avstrijskih ge-neralov, ki so jih v vojnem ministrstvu jako uvaževali. V drugem letu vojne je bil sotrudnik v vojnem ministrstvu. Ž Radom pl. Gerbo je nestalo ene onih, danes že redkih osebnosti stare krajiške garde, ki se je odlikovala s svojo iskre-nostjo, z globoko ljubeznijo do svojega naroda ter z izredno vestnostjo pri delu in v službi.

* **»Nabiti« topovi v Šopronu.** Nedavno se je vozil skozi mesto Šopron na Ogrskem velik vo-jaški avto s tremi 42 cm topovi. Vojaški policiji so se zdeli ti topovi nekam sumljivi, zato jih je ustavila. In res, pokazalo se je, da so topovi na-bitni, ampak ne z razstrelivom, marveč z živili. V topovih je bilo vse polno mesa, moke, klobas, salami, sladkorja in sardin. Policija je blago po-brala, topovi pa so šli prazni nazaj.

* **Plinove maske pri konjih.** Kakor vojaki, dobe tudi konji maske kot zaščito proti otrova-njem s plinom. Maske so podobne vrečam, ki jih imajo navadno vojaški konji pri zobanju. Manjše maske sežejo konju do sredine nosnega hrbita, kjer se zadržujejo, večje pa gredo konju čez oči. Prve imajo prednost, da žival ž njimi lahko na-prej vozi in nosi, dasi so oči dostopne plinu. Več-je maske pa pokrivajo oči, a konji nočejo naprej in se vlečejo. Ako konj ne dobi pravočasno ma-ske, lažje ali težje oboli. V najlažjih slučajih je konj tekom enega tedna zopet sposoben za služ-bo. V hudih slučajih je smrt tekom 8—24 ur ne-izogibna.

Papirnati čevlji. Dunajski strokovni list piše: Prvi poizkusi z izdelovanjem čevljev iz papirja in z lesenimi podplati imajo nam-en, spraviti v promet kolikor mogoče ce-nene čevlje za ljudstvo. Sicer še ni natančno znano, kako nameravajo prirejati papir za čevlje, vendar utegnejo napredovati vse pri-prave v toliko, da bo možno dati poleti v promet te papirnate čevlje. Kaj dosti si pač ne moremo obetati od teh čevljev. Papir je in ostane papir, pa naj ga še tako predelajo. Sicer pa beremo dan na dan, da tudi papirja zmanjkuje in se silno draži.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.

Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.

Izdaja: Konzorcij »Domovine«.

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K, za pol 6 K.

Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo: Mestni trg št. 17, II.

Upravništvo: Sodna ul. št. 6, pritl. desno.

Inserati po dogovoru.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Defniška glavica . K 10,000.000.—

Rezervni fondi . . . K 1,500.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu,
Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na
tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednost-
nih papirjev, deviz in valut. Vnov-
čevanje kuponov, izžrebanih zastavnih
pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➔ Promese ➔
k vsakemu žrebanju.

➔ Posojila ➔
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje
vrednostnih papirjev v
hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica

c. kr. avstrijske državne
loterije.

Prva južnoštajerska

vinarska zadruga

v Celju

reg. zadr. z omejeno zavezo

priporoča svoja priznana dobra šta-
jerska, zajamčeno pristna vina vseh
vrst po zmernih cenah.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica števil. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil „ 27,000.000
in rezervnega zaklada „ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske
pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1% ozir. 3/4% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Tvrdba: M. Rosner & Comp.

veležganjarna v Ljubljani

oddaja cenjenim odjemalcem fino, pristno blago lastnega izdelka:

**slivovico, sadjevec, brinjevec, konjak in
vino vermont**

➔ po ugodnih cenah. ➔

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4 1/4 %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.